

1. UVOD V GOSPODARSKO STATUSNO PRAVO

1.1. GOSPODARSKO STATUSNO PRAVO

Gospodarsko statusno pravo je celokupnost pravnih norm, ki urejajo status – položaj gospodarskih subjektov v določenem sistemu. Gospodarsko statusno pravo je panoga, ki ureja status gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov.

O statusnem (trgovinskem) pravu govorimo že ob koncu srednjega veka. Z nastankom trgovine in v okviru civilnega prava se razvije trgovinsko pravo.

V razvoju prava zasledimo relativno zgodaj posamezne skupine pravnih norm, ki so se oblikovale po nekaterih skupnih značilnostih posamezne discipline.

Ta pojav je še posebej viden na področju tistega dela prava, ki se ukvarja s trgovino, ob kateri so se začela že v srednjem veku oblikovati na podlagi trgovske prakse in običajev posebna pravna pravila za trgovce in trgovino. Potreba po oblikovanju posebnega prava za trgovce se je pojavila, ko so se trgovci začeli obrtniško ukvarjati z različnimi gospodarskimi dejavnostmi zaradi ustvarjanja dobička in ne zaradi zadovoljitev lastnih potreb. Splošna opredelitev v srednjeveškem pojmu *lex mercatoria* (zakon trgovcev) pomeni bolj željo in idejo po enotnem zakonu trgovcev, kot pa dejansko skupno ime za to posebno področje prava. K oblikovanju in nastanku posebnega prava za trgovce je največ prispevala prava evropska kodifikacija prava v Franciji (leta 1807 – trgovinski zakonik), kateri so sledile kodifikacije v drugih evropskih državah (Nemčija – leta 1861, Avstrija – 1863, ...). Razvoj ni bil povsod enak. V nekaterih državah nimajo posebnega trgovinskega zakonika, ampak je le – ta vsebovan v civilnih zakonih. Tako je v Švici in Italiji, vendar le – ta kasneje združi gospodarsko in statusno pravo. V ostalih državah pa imajo samostojne zakonike.

Trgovinsko pravo pa so razvrednotili zlasti v nemški teoriji, kjer poznamo poleg trgovinskega prava še gospodarsko, podjetniško ter pravo družb.

- a) **Trgovinsko pravo**, je posebno pravo trgovcev oz. subjektov, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo in prometom blaga in storitev, trgovino, transportom in s tem povezanimi storitvami. Predmet trgovinskega prava os predvsem pravni posli in to pretežno **OBVEZNIMI PRAVNIMI POSLI**, ki nastanejo na podlagi sklepanja prodajnih in drugih pogodb v zvezi s prometom blaga in storitev. Razen tega pa se trgovinsko pravo ukvarja tudi s pogoji za pridobitev statusa trgovcev oz. z najbolj tipičnimi oblikami organiziranosti trgovcev v obliki družb.
- b) **Gospodarsko pravo**, je težko opredeljivo, saj obstajajo različne definicije, s katerimi se poskuša opredeliti bistvo te, pravno še vedno nedefinirane in v pravni teoriji sporne discipline. To pravo se ukvarja predvsem s pravnimi normami in institucijami, ki se nanašajo ali so povezane z gospodarskim sistemom kot celoto, zlasti organizacijo in nastopanjem gospodarskih subjektov na trgu ter temu ustrezne funkcije države. Od trgovinskega prava se gospodarsko pravo v nemški teoriji loči po tem, da ga nekateri štejejo kot pravno – politično metodo proučevanja makrogo gospodarskega sistema in kritiko zasebnega prava trgovcev.

- c) **Podjetniško pravo**, je novejša pravna disciplina, ki se začenja oblikovati sredi tega stoletja z namenom, da proučuje fenomen podjetja kot družbene asociacije ljudi, ki združujejo v podjetju svoja sredstva ali svoje delo v procesu medsebojnega sodelovanja. Za to pravo je zlasti značilno, da skuša doseči določene pravno politične cilje in se zaradi tega v nekaterih družbah oblikuje kot samostojna pravna disciplina ob gospodarskem pravu. V teoriji se poudarja, da je podjetniško pravo disciplina, ki obsega pravne norme, katere se nanašajo na **PODJETJE KOT DRUŽBENI FENOMEN**. Za podjetje je značilno združevanje kapitala in osebnih storitev med seboj sodelujočih pravnih in fizičnih oseb, ki se pravno opredeljuje kot nosilec gospodarskih interesov. Podjetniško pravo se loči od splošnega gospodarskega (trgovinskega) prava po tem, da;
- trgovinsko pravo se ne ukvarja s podjetjem samimi kot obliko združevanja kapitala in nalaganja kapitala ter medsebojne povezanosti kapitala in delavcev, ki so člani podjetja, temveč se predvsem ukvarja s trgovcem oz. nosilcem trgovskega pojma
  - podjetje ni subjekt trgovinskega prava
  - podjetniško pravo predvsem proučuje notranje pravo in njegovo zunanjo delovanje, pri čemer je poudarek na notranjih pravnih razmerjih, ki jih ustvarja združevanje kapitala in združevanje delavcev. Težišče podjetniškega prava je torej na statusnem pravu, notranjem koncerenskem pravu, delovnem pravu in pravu participacije delavcev
  - podjetniško pravo ne posega globlje v statusno pravo gospodarskih subjektov, to je družb, tradicionalno trgovinsko pravo pa se predvsem usmerja v probleme pravih razmerij, v katere vstopa nosilec gospodarskega podjetja, to je trgovec
  - zunanja pravna razmerja podjetja so samo del podjetništva.

Podjetniško pravo se ukvarja tudi s podjetniškimi cilji. Pri tem je zlasti pomembno, da delovanje izključno zaradi dobička ni edini cilj podjetja. Razen ustvarjanja dobička podjetje skuša doseči tudi cilj, kot so obstoj podjetja in njegovo vzdrževanje, njegov razvoj, zadovoljevanje materialnih in drugih potreb delavcev, lastnikov in okolja. Dobiček ni izključna značilnost podjetja. Podjetniško pravo zlasti opozarja na potrebo, da se podjetje usmerja pri svojem poslovanju na **OPTIMALIZACIJO STORITEV IN MINIMIZIRANJA STROŠKOV**

- d) **Pravo družb**, se ukvarja s pravnim statusom družb in združenj zaradi določenega cilja ter z obligacijskim kooperacijsimi razmerji. Pravo družb je v bistvu **VSEBINA CIVILNEGA PRAVA**, vendar pa praviloma v zakonodaji vseh držav obstajajo pravne norme, ki urejajo položaj gos. subjektov. Pravo družb v drugih pravnih sistemih je primerljivo z našim statusnim gospodarskim pravom. Pravo družb oz. statusno gospodarsko pravo, delovno pravo in trgovinsko pravo oz. gospodarsko pogodbeno pravo je treba obravnavati kot temeljne kamne splošnega podjetniškega prava, pri čemer se trgovinsko pravo, ki je najmanj prizadeto z oblikovanjem podjetniškega prava, izoblikovalo kot samostojna pravna disciplina.

Status je vedno pogojen z nekim okoljem. Relativni sta predvsem dve okolji, s katerim se ugotavlja položaj, status nekega subjekta. To sta:

- 1) DRŽAVA: položaj države je vzvišen, kajti ona odloča o pravilih, statusih. Država nastopa z oblastjo, močjo, ki jo uveljavlja, torej regulira. Ta status imenujemo družbeno regulativni status – pri tem statusu gre za položaj (gospodarske družbe) podjetja v odnosu do države (država regulira položaj tega subjekta)
- 2) TRG: na trgu se subjekti pojavljajo bolj enakopravno, ugotavlja se, kakšen je premoženjski položaj posameznega subjekta nasproti drugemu. Govorimo o premoženjsko pravnem statusu – opredeljuje položaj podjetja v odnosu do drugih podjetij znotraj trga.

Statusno pravo se je torej razvilo iz civilnega prava. Civilno pravo veliko povzame iz trgovinskega prava, medtem ko je statusno pravo bolj samostojno in je ločeno od civilnega prava.

Po drugi svetovni vojni se je na našem ozemlju oblikovalo gospodarsko (trgovinsko) pravo. Dobili smo zakon o gospodarskih družbah.

To gospodarsko pravo pa obravnava STATUS.

Status je položaj pravnega subjekta v družbi in državi in z njim skušamo vrednotiti nek položaj.

Pravni subjekti so fizične ali pravne osebe, ki nastanejo z ustanovitvijo in so nosilci določenih pravic in obveznosti, ki jih pravni red daje.

Razvrščamo jih glede na dejavnost s pravnimi normami;

- Združba – lahko več družb in tu ni nobene formalne pravne oblike, je množica nekkih elementov
- Družba – pomeni organizacijsko obliko združevanja ljudi, ustanovljena pa je v skladu s pravnimi predpisi.

Država in trg sta DRUŽBENA SISTEMA. To pomeni, da je v takem sistemu vedno prisoten človek. Ti družbeni sistemi so zelo zaposleni, težko predvidljivi in s tem težko obvladljivi in sicer ravno zaradi prisotnosti človeka.

SISTEM

Subjekt je tista (oseba), ki aktivno usmerja neko dejavnost, aktivnost na nek objekt.

Pravni subjekt so fizične in pravne osebe, ki nastanejo z ustanovitvijo in so nosilci določenih pravic in obveznosti, ki jih pravni red daje.

Pravni status je s pravnimi normami zagotovljena lastnost osebe (fizične in pravne), da zmore nastopati kot subjekt v določenem pravnem razmerju (je položaj in mesto človeka v družbi, se ne spreminja)

Pravni red pa je skupek vseh pravnih pravil, ki delujejo znotraj določenega teritorija.

Ko govorimo o statusu, je tu še notranji status, pri katerem gre za položaj posameznih delov podjetja in za položaj delavcev v podjetju.

Poznamo **sociološki status**, ki je odvisen od okolja

Pravni status so s pravnimi normami zagotovljene lastnosti osebe (fizične ali pravne), da zmorejo nastopati kot subjekti v pravnih razmerjih.

Pravne osebe imajo pravno in poslovno sposobnost.

ob vpisu v sodni register

STATUS FIZIČNIH OSEB se je spreminjal skozi čas.

- 1) PRAVNI STATUS (prejšnja stran)
- 2) SOCIALNI STATUS postaja družba, oblikuje se različno glede na okolje
- 3) Vsem fizičnim osebam priznavamo:
  - a) PRAVNO SPOSOBNOST, to je sposobnost biti nosilec pravic in obveznosti, katero pridobimo ob rojstvu
  - b) POSLOVNA SPOSOBNOST, to je sposobnost sklepanja pravnih poslov in nastopanja v pravnih razmerjih, katero pridobimo ob polnoletnosti (18 let)

RAZVOJ STATUSNEGA PRAVA PRI NAS

Statusno pravo je nastalo z začetkom kapitalizma. Slovenija je bila takrat pod Avstroogrsko in je zato veljalo pravo, ki je bilo v Avstroogrski. To je bil:

- 1) TRGOVINSKI ZAKONIK, ki je veljal od leta 1862. Z nastankom kraljevine Jugoslavije, katere sestavni del je bila tudi Slovenija, ni bilo enakega prava. Veljalo je 6 trgovinskih zakonikov (slovenski, hrvatski, srbski, madžarski, bosansko – hercegovski, črnogorski)
- 2) Leta 1937 je bil oblikovan TRGOVINSKI ZAKONIK KRALJEVINE JU. Nikoli ni stopil v veljavo, ker ga je prehitela 2 svetovna vojna
- 3) Leta 1946 je bil sprejet TEMELJNI ZAKON O DRŽAVNIH GOSPODARSKIH OBJEKTIH. Ta zakon ureja državna podjetja. Pride do nacionalizacije. Na ta način se je oblikovala državna lastnina. Podjetja so bila v državni lasti (država nastopa kot lastnik teh podjetij – tipičen centralizem). Država je preko državnih organov upravljala celotno gospodarstvo. To je bilo obdobje administrativnega socializma, ki je bilo izrazito centralizirano (centralizacija – racionalnost, v organiziranosti celotnega gospodarstva). S tem, ko je državni aparat vodil celotno gospodarstvo se je vsa moč koncentrirala v državni administraciji. Država prične opozarjati na birokracijo – administracija se obnaša kot oblast.
- 4) LETA 1950 je bil sprejet TEMELJNI ZAKON O UPRAVLJANJU DRŽ. GOSPODAR. PODJETIJ, ZAKON O DELAVSKIH SVETIH. Vzporedno tečeta 2 procesa: **deetatizacija**, to je proces prenašanja pristojnosti državnih organov na nedržavne in **decentralizacija**, tu oblast spustimo na nižje sloje, vzpodbuja razvoj in napredek nižjih nivojev (podjetij). Zakon o delavskih svetih uvaja v upravljanje delavske svete. Upravljanje se prenese iz državnih organov na podjetja. S tem zakonom se uvaja samoupravljanje delavcev.

- 5) LETA 1965 je bil sprejet TEMELJNI ZAKON O PODJETJIH. V tem času se začne uveljavljati družbena lastnina. Gre za to, da upravljanje podjetij prevzamejo (vsaj formalno) delavci in ne država. S tem prehodom se krepí moč podjetij. Prehajamo v mrežast – decentraliziran sistem. Naša podjetja se začnejo obnašati kot podjetja na zahodnem svetu – postala so avtonomna, skrbijo za razvoj, večjo proizvodnjo, skrbijo za kvaliteto. S tem pa ko podjetja rastejo se krepíjo. Gospodarska moč se koncentrira ne samo v podjetjih ampak tudi v bankah, zavarovalnicah, tam se o stvareh odloča, zato pride do pojava **telinokracije** - ko uprava podjetja prevzame oblast.
- 6) LETA 1974 nova ustava in takoj zatem leta 1976 sledi ZAKON O ZDRUŽNEM DELU, ki povsem odpravi podjetja in nastane delovna organizacija (DO), ki se deli na več temeljnih organizacij. Zakon je bil dodelan kot podloga za samoupravno urejanje s poudarkom na pravicah delavcev – pravica dela in pravica upravljanja, razpolaganja in uporabe. Pojem podjetja so nadomestili z delovno organizacijo TOZD. Sistem se je decentraliziral, povečalo se je število administrativnih delavcev. Podjetja so poslovala z izgubami, ki so se večale. Oblikovali so rezervne sklade, ki naj bi pokrivali izgube – zadolževanja v tujini.
- 7) Od leta 1980 je bilo jugoslovansko gospodarstvo v hudi krizi, ki se je samo še poslabševalo
- 8) Konec leta 1988 se končno pojavi nov ZAKON O PODJETJIH (A.Markovič). S tem zakonom likvidiramo vso strukturo, ki jo je prinesel zakon o združenem delu. Zopet preidemo v podjetja. Ta zakon je imel hude pravne težave, ker ni bil v skladu z ustavo. Ta zakon je glede na obstoječo pravn. Ureditev ohranil družbeno lastnino – podjetja so bila družbena, družbena lastnina je bila enakopravna s privatno lastnino. Ta je glede na lastnino oblikoval različna podjetja:
  - a) družbena podjetja
  - b) privatna podjetja
  - c) mešana podjetja (družbena + privatna lastnina)
  - d) združna podjetja

Pojavi se tudi delovanje trga. To ni ustrezalo južnemu delu JU., medtem ko so Slovenci in Hrvatje tržni sistem dobro sprejeli. To je privedlo do prekomernega tiskanja denarja v Beogradu, kar je pripomoglo do velikanske inflacije in dokončno je to JU. pripeljalo do razpada

- 9) Sledi razpad sistema. Leta 1991 se prične proces izgradnje novega pravnega sistema

- 10) Leta 1993 sprejet ZAKON O GOSPODARSKIH DRUŽBAH

SISTEM

Sistem je del okolja, ki je sestavljen iz posameznih elementov, ki je sestavljen iz posameznih elementov, ki so med seboj povezani in med seboj odvisni ter tvorijo zaokroženo celoto. Sistem sestavljata najmanj dva elementa. Vsak sistem ima svoje podsisteme in svoje elemente.

Vrste sistemov:

- 1) Glede na nastanek ločimo:
  - naravni: nastali so pod vplivom narave, neodvisno od človeka
  - umetni: le – te je oblikoval človek
- 2) Glede na značilnosti:
  - odprti: so povezani z okoljem
  - zaprti: ni povezave z okoljem
  - dinamični in statični
  - stabilni in nestabilni
- 3) Glede na sestavine:
  - abstraktni ni konkretni človek
  - enostavni in zapleteni
  - mehanični, fizikalni, kemični, biološki, družbeni

DRUŽBENI SISTEMI

Bistvena značilnost družbenih sistemov je, da se v njih kot element pojavlja človek in sicer v dvojni funkciji, kot:

- 1) objekt: element v sistemu $\Rightarrow$ objekt v sistemu; človek je lahko objektivno vzeto zelo različno, npr. delavec za tekočim trakom $\Rightarrow$ opravlja določene funkcije
- 2) subjekt: je aktiven element v sistemu in skuša vedno delovati v skladu s svojimi interesi

Za vse družbene sisteme ugotavljamo, da se ciljno usmerjeni. Gre za zavestno zastavljanje cilja, za delovanje k nekemu cilju. Določen sistem deluje po točno določenih pravilih, principih. Sprememba teh pravil in principov lahko pomeni spremembo sistema. Ko pride sistem iz ene kvalitete v drugo sistemsko kvaliteto, že ustanovimo novega.

Družbeni sistemi so ciljno usmerjeni.

Družbeni sistem ima lahko več ciljev, med katerimi je eden glavni, ki povezuje elemente v nek sistem. Sprememba cilja bi spremenila celoten sistem. Znotraj podjetja je glavni cilj dobiček.

Da bi se lahko zelo veliki družbeni sistemi ohranili, razvijejo FUNKCIONALNE DRUŽBENE PODSISTEME, ki so: (pr.DRŽAVE):

- 1) PROIZVODNI PODSISTEM: je gospodarski podsistem in je organiziran podsistem. Država oblikuje, nadzira. Brez takega sistema država sploh ne bi mogla obstajati.

Preko uspešnosti gosp. podsistema presojamo uspešnost države (omogoča funkcioniranje, gre za proizvodjanje dobrin, storitev za zadovoljevanje potreb)

- 2) VZDRŽEVALNI PODSISTEM: tu gre za zavestno ohranjanje oz. vzdrževanje sistema, sicer propade. Zdravstvo, socialna, šolstvo – so elementi tega sistema. Potrebno je, da sistem kot celota funkcionira ter da funkcionirajo podsistemi. Z novim znanjem ohranjamo sposobnost, da ljudje delajo (šolstvo), zdravstvo pa mora zagotoviti, da bo človek uspešno deloval..
- 3) PRILAGOJEVALNI PODSISTEM: gre za tisti organiziran sistem znotraj države, ki ima povezave z okoljem in se prilagaja okolju. Preko raziskovalne dejavnosti spoznavamo okolje, vnašamo v sistem nova spoznanja in se okolju prilagajamo.
- 4) UPRAVNO – POLITIČNI PODSISTEM: je podsistem, koordinira, usklajuje delovanje vseh podsistemov, da delujejo. Je politična nadstavba (DZ, vlada, DS). To so organi, ki koordinirajo delovanje podsistemov.

Če eden od teh podsistemov zataji, je to neg. posledica za celoten družbeni sistem. Vsi morajo uspešno delovati. Če je sistem velik mora nujno izoblikovati podsisteme, da bi lahko deloval.

!Izpitno vprašanje

Razložite funkcionalne družb. Podsisteme na primeru velikega podjetja.

- 1) Prvi tak podsistem je proizvodni podsistem. Je temeljna dejavnost. S proizvod. podsistemom razumemo določen sistem človekovega delovanja, ki naj omogoči doseg ciljev konkretnega druž. sistema. V podjetju je to npr. proizvodnja določenega izdelka. Podjetje je družb. sistem, proizvodnja v podjetju pa njegovo funkcionalni podsistem. (v šoli – funkcija znanja / šola: družb. sistem, produkcija v šoli – funkc. podsistem)
- 2) Vzdrževalni podsistem omogoča ohranjanje in obnavljanje družb. sistema. Znotraj tega podsistema imajo podjetja lahko izobraževanja, tudi zdravstvo, sem spada še vzdrževanje strojev in naprav
- 3) Prilagojevalni podsistem omogoča, da se celotni družb. sistem (podjetje) prilagaja svojemu okolju in s tem zagotavlja obstanek samega sistema. Podjetja imajo posebne raziskovalne inštitute, tako da mora odkritja v proizvodnjo.
- 4) Upravno - politični podsistem omogoča koordinacijo, usklajevanje in delovanje prej naštetih funkcionalnih podsistemov. V upravno – politični sistem bi šteli upravne organe v podjetju

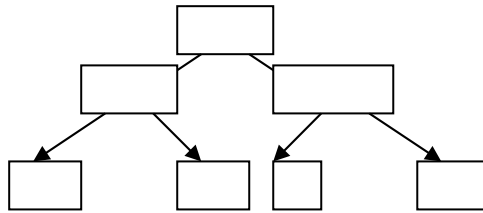
OSNOVNE ZNAČILNOTI DRUŽB. SISTEMOV → STRUKTURA, ZGRADBA SISTEMOV

Družb. sistemi imajo svojo strukturo (zgradbo). Po zgradbi tudi prepoznamo neko podjetje. Struktura družb. sistemov zagotavlja usklajenost in racionalnost delovanja družb. sistema. Urejenost se zagotavlja s posebno razporeditvijo elementov.

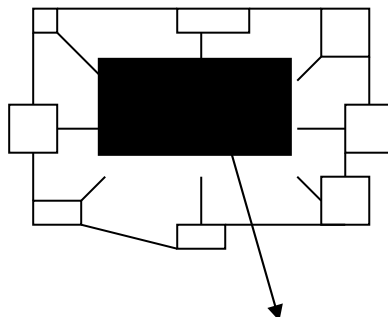
Strukture sistemov so različne:

1) PIRAMIDALNA STRUKTURA – hierarhičen nivo

Elementi so razporejeni v piramidalno zgradbo, v kateri je na vrhu en element, ki odloča o delovanju ostalih elementov, ki odloča o delovanju ostalih elementov od zgoraj navzdol (primer: vojska, v podjetju generalni direktor). Za te sisteme je značilno, da so **centralizirani** (vse poteka od vrha navzdol in prav tako povratne informacije gredo na vrh). Nižji nivoji ne oblikujejo svojih idej in ciljev, so pasivni delajo tako kot določi najvišji nivo. To povzroči nezainteresiranost, človek sploh ne razmišlja. Ta sistem ni priporočljiv za podjetja.

- 2) MREŽASTA STRUKTURA: vse se vrši v horizontali. Obstaja center sistema, na katerega se povezujejo podsistemi, vendar ta center nima funkcije ukazovanja, temveč samo koordinira. Je zelo malo hierarhičnih ravni. Značilnost tega sistema je, da je decentraliziran in je primeren za sodobne organizacije. Tu je več samostojnosti, svobode. Vsak subjekt samostojno odloča o prodaji, delu. Nižji nivo je institucionalen, tudi komunikativen. Vsak del zase, delajo nimajo centra. Pride do kriz in celo do razpada družb. sistema.

center sistema

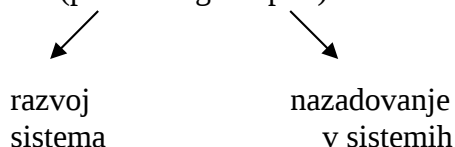
Kapitalistična struktura $\Rightarrow$ mrežasta struktura
 Socialistična družba $\Rightarrow$ piramidna struktura
 Kapitalistični sistem producira več kot rabi, zato je neracionalen.

Socialistični sistem je racionalen, ne producira preveč, vendar pa včasih stagnira. V tem sistemu o vsem odloča država in ni nobenega razvoja.

Nobeden od zgoraj navedenih sistemov ni dober, oba sistema je potrebo uravnotežiti. Najboljša je kombinacija obeh.

DINAMIKA DRUŽB. SISTEMOV

Družb. sistemi so zelo dinamični. Dinamiko povzročajo aktivni elementi v sistemu (človek je najbolj aktiven element v sistemu). Element je aktiven, ko ima vsaj eno vstopno ni eno izstopno vez. (Podjetje je aktiven element – vanj prihajajo surovine – ven pride produkt). Človek oz. ljudje imajo input (hrana, informacije) in output (nova znanja, nove informacije, novi proizvodi). Družb. sistem naj porabi čim manj energije, da predela outpute. Stvar organiziranosti sistema je, da potroši za svoje delovanje čim manj energije – morajo biti racionalni. Če hočemo nek družb. sistem obdelati, moramo spremljati to dinamiko (poz. in neg. outputi)

Dinamika povzroča spreminjanje sistema. Dinamika spreminjanja v 2 smeri:

- 1) V ČASU: ugotavljanje dobička v času (več zaporednih letih) – v podjetju je pokazatelj dobiček. Če dobiček narašča zaključimo, da je razvoj pozitiven
- 2) V PROSTORU: v istem časovnem obdobju presojamo razvoj in gibanje v nekem sistemu. Primerjamo naše podjetje z drugimi.

Ti sistemi se stalno razvijajo. Sistem je zopet potrebno uravnotežiti, da dobro deluje. Strukturo je potrebno prilagoditi dinamiki. Kadar struktura ne odgovarja dinamiki, pride do neg. pojavov v sistemu nastaja napetost, zaradi dinamike prihaja do neorganiziranosti v sistemu, prihaja do ENTROPIJE (mera neurejenosti, neorganiziranost sistema). Če entropija preveč naraste, lahko sistem propade. To uničenje sistema imen. REVOLUCIJA. Nato nastane nov sistem – to je ena možna pot razvoja.

Sistemi lahko prehajajo iz enega sistema v drugega (stalno prilagajanje spremembam) – govorimo o EVOLUCIJI (novi dinamiki je potrebno prilagoditi novo strukturo)

Primer: pralni stroj

- struktura je ohišje, boben, armatura, motor
- dinamika je rotacija (vrtenje)
- entropija pa je če bi dinamika – vrtenje naraščalo in bi začel stroj skakati

Naraščanje entropije pomeni razpad sistema. Sprememba strukture (močnejša amortizacija)

Tudi podjetje ima neko strukturo, ki ustreza neki konkretni ureditvi dinamike in če gre za novo tehnologijo, nove postopke, je treba prilagoditi strukturo, da bo podjetje uspešno. Podjetje, ki se ne uspe prilagoditi, bo propadlo (revolucija – stečaj)

VIRI STRATEŠKEGA PRAVA – izpitno vprašanje

Poznamo:

- 1) TUJI VIRI so mednarodni pravni viri, pomembni so v Evropski uniji, pravo EU:
  - posebna evropska podjetja
  - posebno gospodarsko združenje (GIZ)
- 2) DRŽAVNI VIRI te vire sprejema država, jih kreira, ponavadi zakonodajno telo (pri nas DZ). Ti viri so:
  - a) na vrhu sistema je USTAVA, kot najvišji pravni akt. Ustava iz leta 1991 opredeljuje:
    - **lastninsko pravico**, kar je pomembno za ugotavljanje statusa družbenikov, lastnikov, je glavni kriterij za uveljavljanje pravic
    - **podjetniško iniciativo**, kar pomeni, da se vsakdo lahko ukvarja z neko podjetniško dejavnostjo – je dostopno (dano) vsakemu
    - **ekonomske in socialne pravice**
  - b) na 2 mestu so ZAKONI – tu najdemo pravne norme za statusno pravo. Ko govorimo o zakonih ločimo:
    - **lex generalis** (splošni predpisi – na splošno ureja neko področje v celoti): ZGD in Zakon o zavodih na področju negospodarstva
    - **lex specialis** (posebni predpisi) urejajo točno specifično ožje področje: Zakon o bankah, zavarovalnicah, trgovinah, o varstvu konkurence)

Primer:

Če nas zanima vse o bankah, pogledamo v Zakon o bankah, ki je lex specialis (posebni z.). Govorimo, da je banka d.d. (d.d. v tem zakonu ni opredeljeno). Če hočemo vedeti kaj pomeni d.d., moramo pogledati v lex generalis (splošni predpisi)

- lex specialis derogat legi generalis – poseben zakon vedno razveljavi splošnega
- lex posteriori derogat legi a priori – novejši zakon razveljavi starejšega

Za urejanje statusa gospodar. subjektov je najpomembnejši ZGD (Ur.l.RS 30/93, bil je 7x popravljen)

- c) na 3 mestu so PODZAKONSKI VIRI, to so odloki, uredbe, pravilniki, ki jih sprejemajo vlada oz. ministri in pomenijo realizacijo zakonskih določb. (npr. Uredba o vpisu v sodni register (SR), ki določa, kaj moramo ob določenem tipu vpisa predložiti registrskemu sodišču in Pravilnik o vpisu v SR, ki pa določa postopek, način kako izvršimo vpis v SR)

- 3) AVTONOMINI VIRI: subjekt sam oblikuje pravne norme, ki urejajo notranje razmerje (ustvarjamo jih sami, samostojno, avtonomno. To so:
- statusne pogodbe, s katerimi se ustanovi gospodar. subjekt ter opredeli njegov status (pogodba o ustanovitvi d.o.o.)
  - statuti – ustanovitev subjektov; eni jih ustanovijo s statusnimi pogodbami, drugi s statuti (d.d., k.d.)
  - podjetniške pogodbe – urejajo razmerje med družbami (pogodba o obvladovanju trga, pog. o prenosu dobička, pogodba o prodaji...)

DRŽAVA

Je makro sistem, ki vključuje vse druge podsisteme in omogoča njihovo povezanost in usklajeno delovanje. Zaradi svoje systemske funkcije posega na področje gospodarstva. Država na drugih področjih deluje še bolj aktivno, predvsem na področju negospodarstva, kjer je dolžna zagotoviti določene dejavnosti, ki seveda ne morejo delovati po tržnih zakonitostih (šolstvo, zdravstvo). Država kot makro sistem zagotavlja, da celoten sistem deluje.

Dejavnosti, ki jih izvaja država (oz. država posega na trg z:)

Normativna dejavnost je najpomembnejša dejavnost, to pomeni, da država, ko sprejema zakone, neposredno posega v dogajanje v gospodarstvo.

- Država z zakoni določa določene obveznosti, dolžnosti subjektov (država določa kakšne gospod. subjekte sploh imamo in bomo imeli)
- Država določa pogoje za ustanovitev teh gospodarskih subjektov in določa pogoje za njihovo poslovanje
- Kot pravna država mora zagotoviti varstvo subjektov (fizičnih in pravnih oseb) in njihovih pravic
- Država nastopa v interesu varstva javnih pravic
- Država ureja trg z varstvom konkurence, ki je bistveno za zdravo delovanje gospodarstva.

Da bi lahko obvladovala proizvodni podsistem, mora imeti pregled nad vsemi subjekti. Vzpostavljen ima poseben sistem registriranja gospodarskih subjektov, to je sodni register.

SODNI REGISTER

Vpis v sodni register pomeni, da so bili izpolnjeni pogoji za ustanovitev posameznih oblik gospodarskih subjektov, zlasti pa družb in da lahko vpisani gospodarski subjekti opravljajo določene dejavnosti, ker se ob vpisu obvezno ugotavlja obstoj zakonskih pogojev, s čimer se ščiti PRAVNA VARNOST in zakonitost poslovanja. Gospodarske družbe z vpisom v sodni register dobijo status pravne osebe. Vsi gospodarski subjekti pa se ne vpisujejo v sodni register. Tako se vpisujejo podjetniki posamezniki oz. obrtniki, ki se vpisujejo v posebni register pri davnih organih. Postopek registracije gospodarskih subjektov in drugih pravnih oseb ureja več pravnih predpisov. Temeljni zakonski predpis, ki ureja sodni register, določa podatke, ki se vpisujejo v sodni register in pravila postopka, v katerem pristojno redno sodišče odloča o vpisu v sodni register je ZAKON O SODNEM REGISTRU. Sodni register je organiziran pri pristojnem sodišču (registrsko sodišče)

SR je javna knjiga, v kateri so shranjeni poglavitni podatki o glavnih statusnih značilnostih vseh vpisanih subjektov in o najbolj pomembnih pravnih razmerjih vsakega vpisanega subjekta. SR se vodi na okrožnem sodišču – registrskem sodišču. Pomembna je njena narava in sicer da je javna knjiga (dostopna vsakemu)

Ko je bila ta knjiga (ob nastanku) polna, se je uvedlo kartotečno knjigovodstvo (do l. 1994), po tem letu ko je bil sprejet zakon o SR (Ur.l. RS 13/94), smo začeli uporabljati računalniško evidenco. Iz prejšnjega sistema smo ohranili pojem »knjiga«, tako da imamo tudi v računal. sistemu glavno knjigo, ki je vodena z računalnikom. Poleg glavne knjige vodi sodišče še zbirko listin. Torej je SR sestavljen iz glavne knjige in zbirke listin.

ORGANIZACIJA SODNEGA REGISTRA; sodni register lahko opredelimo kot javno knjigo, ki vsebuje najbolj pomembna pravna relativna dejstva o subjektih vpisa (do konca 1973 leta so se podatki v RS v sodnem registru vodili v obliki knjige od 1974 leta pa je register urejen po sistemu kartic in posebnih map, v katerih so na posebnih obrazcih vpisani potrebni podatki)

Sodni register se vodi po sistemu registrskih vložkov za vsak subjekt vpisa posebej. Registrski vložek ima dva dela AKTIVNI DEL v katerega se vlagajo prejšnji registrski listi z aktivnega dela registrskega vložka po vpisu zadnje spremembe, katerega veljavnost preneha z vpisom spremembe. Sistem vodenja podatkov po registrskih vložkih omogoča, da ima vsak subjekt svoj registrski vložek pri registrskem sodišču in kopijo registrskega vložka oz. vseh vpisanih podatkov pa obdrži za sebe. Poleg sodega registra sodišče vodi posebno ZBIRKO LISTIN in sicer posebej za vsak subjekt vpisa. V zbirki listin se odlagajo listine, ki so podlaga za posamezen vpis v sodni register, kot npr. statut družbe, akt o ustanovitvi in podobno. Načelo JAVNOSTI za listine, ki so v zbirki listin, NE VELJA in SE NE SMEJO DATI NA VPOGLED ZAINTERESIRANIM OSEBAM, le če obstaja zato upravičen interes, s pismeno dovolitvijo sodišča, pristojnega za vodenje sodnega registra.

Sodni register vodi pristojno sodišče, ki je določeno z zakonom in vse subjekte, ki imajo sedež na območju tega sodišča (registrsko sodišče)

Vpis v sodni register se opravi na podlagi zahteve zainteresirane osebe in sodišče ne more odreči vpisa, če je priglasitev podpisala pooblaščenca oseba in so pri priglasitvi priložene v zakonu oz. v uredbi določene listine z vsebino, ki jo predpisuje zakon. Zakon pozna tudi izbris, ki ga opravi sodišče le tedaj, če ugotovi, da je vpis neutemeljen, če to zahteva oseba, ki ima zato pravni interes. Sodišče bo uradno izbrisalo določen podatek iz sodnega registra, če je bil vpis opravljen na podlagi lažne ali neveljavne listine ali če so v listini, na podlagi katere je bil opravljen vpis, navedeni neresnični podatki, oz. če je bila listina izdana v nezakonito izvedenem postopku. Tožbo je treba vložiti v TRIDESETIH DNEH od dneva, ko je vložnik izvedel za razloge ničnosti, ni pa več dopustno, ko pretečejo tri leta od vpisa.

SR ima 2 funkciji:

- 1) KONTROLNO FUNKCIJO – država preko SR kontrolira subjekte, zagotovi se kontrola nad izpolnjevanjem pogojev za ustanovitev teh subjektov, spremlja se celotno življenje podjetja, zavoda
- 2) VEČJA PRAVNA VARNOST – preko vpisov v SR imamo vpogled v podjetje, v njegove značilnosti. Ti podatki nam dajejo neko pravno varnost (bolje lahko spoznamo poslovnega partnerja, s katerim želimo sklepati posle)

POSTOPEK VPISA V REGISTER

Postopek za vpis v sodni register se začne z vložitvijo predloga upravičene osebe. Predlogu morajo biti priložene predpisane listine, s katerimi se dokazujejo dejstva, ki so pomembna za vpis v sodni register. O predlogu za vpis podatkov, ki se nanašajo na d.d., ter za vpis podatkov o združitvi in preoblikovanju družb v sodni register, odloča na prvi stopnji sodnik posameznik, o vseh drugih predlogih pa odloča sodni referent na prvi stopnji. Zoper odločitve sodnega referenta je dovoljena pritožba v osmih dneh od dneva odločitve, o kateri odloča sodnik posameznik istega sodišča. Na drugi stopnji odloča senat, ki ga sestavljajo trije sodniki. V postopku za vpis v sodni register izdaja sodišče odločbo v obliki sklepa (odločitev o predlogu oziroma zahtevku za vpis) ali odredbo (odločitev o vprašanih postopka). Postopek za vpis v sodni register je hiter. V registrskem postopku ni dovoljen vrnitev v prejšnje stanje in ni mirovanja postopka. Stroške postopka plača vsak udeleženec. Za vprašanja, ki niso urejena z zakonom o sodnem registru, se uporabljajo smiselno določila zakona o nepravdnem postopku.

Gospodarske družbe z vpisom v SR dobijo status pravne osebe.

Vpisi so:

- 1) **KONSTRUKTIVNI VPISI:** so vpisi, ki so podlaga za nastanek nekega novega prav. stanja – z vpisom neka družba pridobi pravno in poslovno sposobnost. Šele z vpisom v SR je podjetje dejansko ustanovljeno
- 2) **DEKLERATIVNI VPISI:** so vpisi podatkov, ki se nanašajo na že obstoječe dejstvo (npr. če vpišemo samo sedež podjetja, je to vpis deklarativne narave – samo deklarira, kje je sedež podjetja)
- 3) **ZAČASNI (POGOJNI) VPISI:** so vpisi, ki se vpisujejo kot predznambo v SR pogojno (vpis bo dokončen, ko bo izpolnjeno določeno pravno dejstvo)

Pojavlja se nervoza pri tistih, ki so zadolženi za vpise. Nerodno je, če ob vpisu v sodni register, sodišče ugotovi napake pri osebi, ki je zadolžena za vpise. Če pride do napake, mora celoten postopek spreminjanja statusa iti še enkrat skozi skupščino, kar pa je seveda zelo zamudno. Zato moramo, preden se vpisujemo, v roke vzeti naslednje pravne vire, ki urejajo vpis v sodni register:

- **Zakon o sodnem registru** (Ur.l.13/94): ureja sodni register, določa podatke, ki se vpisujejo v sodni register in pravila postopka, v katerem pristojno redno sodišče odloča o vpisu v sodni register
- **Uredba o vpisu v sodni register** (Ur.l. 20/94) v kateri podrobno piše za vsako vrsto vpisa, kaj moramo ob vpisih v sodni register predložiti
- **Pravilnik o vpisih v sodni register** (Ur.l.18/94)

V postopku vpisovanja o vpisu na 1 stopnji dejansko odloča sodišče (sodnik sam ali sodni referent), ki nam lahko vpis v sodni register tudi zavrne. Mi imamo možnost pritožbe na sklep sodišča. Pritožba se vloži v osmih dneh. O tej pritožbi, na 2 stopnji; odloča senat treh sodnikov. Sodišče o stvari odloča s sklepom (odločba v obliki sklepa), ko gre za vsebinske odločitve. Če pa gre za postopkovni akt (ukrep), pa izda odredbo.

Vpisi v sodni register se vršijo na posebnih predpisanih obrazcih. Te obrazce določa Pravilnik o vpisih v sodni register. Vpis v sodni register je hiter (ni

dovoljena vrnitev v začetno stanje in mirovanje postopka). Stroške postopka plača vsak udeleženec.

SODNI REGISTER KOT CENTRALNA INFORMATIZIRANA BAZA

Je novost registrskega prava Republike Slovenije. O tem, kdaj bo dejansko voden sodni register kot centralna informatizirana baza, odloča minister glede na zagotovljene tehnične in kadrovske pogoje. V centralni informatizirani bazi sodnega registra mora biti vsak podatek, ki je bil vpisan, datum vpisa ter opravilna številka in datum sklepa registrskega sodišča o vpisu, shranjen in dostopen. Ločimo dva izpiska iz sodnega registra, in sicer redni izpisek iz sodnega registra ter zgodovinski izpisek iz sodnega registra. Zakon izrecno prepoveduje, da bi načelo javnosti sodnega registra veljalo za posamezne podatke, ki so shranjeni v centralni informatizirani bazi sodnega registra. Tako nihče nima pravice do dostopa podatkov, izjemoma pa zakon dovoljuje vpogled upniku, državnemu organu, pravni osebi, da ugotovi ali določena oseba opravlja funkcijo, s katero krši konkurenčno prepoved.

V bazo se vpisujejo naslednji podatki:

- 1) subjekt vpisa (firma, sedež, organizacijska oblika, kapital, dejavnost, statusne značilnosti)
- 2) družbeniki in zastopniki
- 3) člani nadzornega sveta
- 4) skupščinski sklepi
- 5) razno (čas trgovanja subjekta, pripojitev, združitve, prenehanje, stečaj, likvidacija)

NAČELA SODNEGA REGISTRA ali REGISTRskega PRAVA (izpitno vprašanje)

- 1) **Načelo obveznosti / obveznega vpisa:** po katerem velja, da morajo subjekti, ki jih določa zakon (družba oz. drugi pravni subjekti) biti vpisani v sodni register. V sodni register morajo biti vpisani vsi gospodarski subjekti, kadar zakon to zahteva pa tudi samostojni podjetnik in tudi vsa negospodarska podjetja, gospodarska interesna združenja, ter zadruga. Posebni zakon določa obveznost vpisa v sodni register tudi za zavode in združenja zavodov ter podružnice. Noben subjekt torej ne more obstajati, če ni vpisan v sodni register. V sodni register morajo biti vpisane družbe in posamezni podatki.
- 2) **Načelo javnosti:** pomeni, da je kot javna knjiga sodni register dostopen vsakomur – vsakdo lahko vpogleda v podatke vpisane v sodni register. Če hočeš podatke o konkretnem subjektu, se natisne **redni izpisek** iz sodnega registra (ažuren izpis). Register voden tako, da so v njem vpisani tudi podatki o stari dejavnosti. Register mora biti voden tako, da se v njem podatki hranijo, tako da lahko dobiš tudi **zgodovinski izpisek** (pogled za nazaj: podatki, ki so shranjeni le v centralni informatizirani bazi)

Sodišče nam lahko izdaja tudi posebna potrdila (ateste), ki so lahko pozitivni (sodišče nam potrdi, da določen podatek je vpisan v sodni register) ali negativni (potrditev, da podatek ni vpisan v sodni register). To načelo je koristno pri sklepanju poslov, ker lahko pogledamo ali je o določenem podjetju vpisan stečajni postopek. Vsakdo brez da bi dokazal kakršenkoli poslovni interes lahko zaprosi na sodnem registru, da mu izdajo

računalniško natisnjene izpiske oz. overovljene fotokopije ustreznih registrskih listov iz sodnega registra. Vsakdo sme podatke pregledati, izpisovati ali si jih sfotokopirati. Overovitev prepisov kopij se mora opraviti na registrskem sodišču zainteresiranim osebam le, če so za to upravičene s pismeno dovolitvijo registrskega sodišča.

Zastavlja se vprašanje, do kje lahko seže ta javnost. Računalnik lahko vsebuje podrobne podatke o vsaki osebi zato mora država zagotoviti varstvo osebnih podatkov. Računalniške podatke, ki se vodijo pri državnih organih ni mogoče zlorabljeni. Načelo javnosti ne posega v varstvo osebnih podatkov. Podatkov mogoče dobiti, ker so zaščiteni. Obstajajo pa izjeme, ki lahko pridejo do osebnih podatkov:

- **upnik** lahko dobi podatke o določeni osebi, če se na sodišču izkaže z izvršilnim naslovom (sodbo)
- **državni organi** lahko dobijo podatke o določeni osebi, če le – te potrebujejo pri izvajanju svojih pooblastil in dolžnosti
- **posamezna pravna osebe** – kadar preverja, ali je določena oseba ustanovitelj, član izvršilnega sveta, ... zaradi varstva konkurence oz. interesov podjetja, če gre za nezdržljivost funkcij, ki jih ima ena oseba v dveh podjetjih.
- Po letu 1997 pa je dopustno, da so v bazo podatkov vključeni tudi drugi subjekti (notarji, Banka Slovenije, Agencija za trg vrednostnih papirjev)

3) **Načelo publicitete:** (publicist = tisti, ki objavlja) zahteva, da se podatki, ki se vpisujejo v sodni register, morajo obveznosti objaviti v Uradnem listu RS. Objaviti se morajo podatki o podjetjih in podatkih o spremembah v podjetjih. To načelo se ne izčrpa v tem, da so podatki objavljeni, tu je pomembna še pravna presumpcija šteje se da so podatki, ki so bili vpisani v sodni register in objavljeni v uradnem listu, javno znani. Gre za presumpcijo, da mi vemo, tudi če ne vemo.

Pozitivna publiciteta: lahko se proti 3 osebi uveljavijo vsa dejstva vpisana v sodni register. Nihče se ne more sklicevati na to, da ni poznal podatkov iz registra. Negativna publiciteta: pomeni, da določenega pravnega dejstva ni, če ni vpisano v registru in ni objavljeno.

Pove nam, da morajo biti objavljena v Uradnem listu vsa dejstva in podatki, ki so vpisani v sodni register. Pravna presumpcija / domneva, verjetnost/ da so podatki, ki so bili objavljeni v Ul. vsakemu znani. Gre za presumpcijo, da veš, tudi če ne veš.

4) **Načelo ažurnosti** (ažuren = sproten, hiter) zahteva, da se vpis v sodni register izvrši čimprej, torej čim nastane novo dejstvo, ki ga je treba vpisati. Zakon nalaga, da se mora to storiti najkasneje v 15 dneh. Ažurnost vpisovanj sprememb in novo nastalih dejstev je nujna zaradi tega, ker ima vpis v sodni register pravni učinek nasproti drugim šele od dneva vpisa.

Pomeni, da morajo biti vsa nova dejstva oz podatki vpisani v sodni register v določenem roku. Subjekti morajo vsako spremembo sporočiti sodnemu registru, v 15 dneh od spremembe.

5) **Načelo zaupanja:** je najpomembnejše načelo. Oseba, ki se v dobri veri zanese na podatke iz sodnega registra v nobenem primeru ne more biti oškodovana. To pomeni, da podatkom, ki so vpisani v sodni register lahko zaupamo. Mi lahko zaupamo podatkom tudi, če so neresnični, napačni, saj se mi kot uporabniki ne moremo spuščati v to, ali so podatki točni ali netočni. Če podatki niso točni, mi ne smemo ali ne moremo biti oškodovani – oškodovan je tisti, ki mora v skladu z načelom ažurnosti podatke posredovati. Odgovorna oseba za vpis v sodni register je direktor ali upravna podjetja.

Po tem načelu ne more biti oškodovan tisti, ki se zanese na vpisane podatke v sodnem registru.

NEPOSREDNI VPLIV DRŽAVE NA TRG IN GOSPODARSTVO

Oblike poseganja države na trg;

- kreditna politika – država lahko s kreditiranjem (tudi s subvencijami) pospešuje določene dejavnosti ali nastanek določenih dejavnosti. V obliki premij ali regresov lahko spodbuja kmetijstvo ali drobno gospodarstvo. Ti ukrepi so pozitivni kadar gre za kratkoročne posege, dolgoročno pa to povzroči polenitev proizvajalcev in padec produktivnosti.
- Premije – posebne nagrade za določeno dejavnost (za večjo kvaliteto proizvoda se nagradi proizvajalca)
- Regres – z njim država poravnava razliko v ceni, če proizvajalec na trgu ne more doseči takšne cene, da bi imel pokrite stroške
- Davčna politika – ima pozitivne efekte in vpliva na produkcijo, ker da za določene tipe proizvodnje manjše davke. Če pa hočemo neko proizvodnjo zmanjšati potem zvišamo davke in s tem ceno, s čimer proizvajalca prisilimo, da zmanjša proizvodnjo
- Carinska politika – država s tem ščiti domače proizvajalce, saj morajo tuja podjetja plačati določeno carino. Lahko je pozitivna ali negativna
- Blagovne rezerve – z njimi država neposredno posega v dogajanje na trgu, ko se država dejansko pojavlja kot trgovec. Pojavlja se zlasti na področju kmetijstva (če je ponudba prevelika država kupuje, če pa je pomanjkanje potem prodaja)
- Administrativni ukrepi – z zamrznitvami cen, plač, kontrolo cen država posega na področje gospodarskih družb (nadziranje cen pri monopolistih)
- Standardi – država predpisuje standarde (poskrbi, da se doseže minimalna kvaliteta izdelkov (ISO))
- Varstvo pravic subjektov – država rešuje spore med gospodarskimi subjekti in sicer preko sodnega reda (sodišča / stvarna pristojnost – vsebina spora, krajevna pristojnost - sedež subjekta) in arbitraža
- Država je lahko tudi veliki naročnik – za potrebe vojske, policije, naroča izgradnjo avtocest itd.
- Država je odgovorna za delovanje podjetij, ki so nujno potrebna za delovanje celotnega gospodarskega sistema (komunala, telekomunikacije, železnice, vodovod...)
- Država opravlja gospodarske javne službe, ki se lahko izvajajo
- V režiji (režijski obrat) – kadar država sama opravlja javne službe

ARBITRAŽE

Je posebna oblika razsojanja. Gre za izvensodni postopek reševanja spora. Naš pravni red je arbitražo v preteklosti obravnaval v samoupravnih sodiščih. Novega zakona o arbitražah še nimamo. Če nastopijo spori med našim in tujim podjetjem, o tem odločajo KOLIZIJSKE PRAV. NORME, lahko pa o tem odloča arbitraža v tujini, zlasti ko nastajajo spori med subjekti različnih prav. področij. (poštenost razsojanja). Sprejete so bile razne mednarodne konvencije, ki govorijo kako realizirati rzsodbo arbitraže:

- Ženevska iz leta 1927, ki je bila prenovljena z
- Njujorško leta 1958 (obe konvenciji sta o izvršljivosti tujih arbitražnih odločb)
- Evropska konvencija o mednarodnih trgovinski arbitraži iz l. 1961 (razsoja o sporih, ki nastajajo med subjekti evropskih podjetij)

Tudi pri nas imamo posebno arbitražo, ki je ustanovljena in stalno deluje pri Gospodarski zbornici Slovenije.

Ali lahko arbitražam zaupamo v razsojanje vsakršne spore? NE

Arbitraže odločajo samo v tistih sporih, ki so posledica premoženjsko – pravnih sporov med podjetij, torej tistih sporov pri katerih gre za prosto oblikovanje volje pogodbenih strank. V primeru gospodarskega spora, prekrška na more odločati arbitraža.

Kdaj razsoja arbitraža?

Stranke samo odločajo, da bodo nastali spor zaupale v reševanje arbitraži. Če se stranke nič ne odločijo spore rešuje sodišče. Praviloma se stranke o reševanju spora dogovorijo že v sami pogodbi in tak zapis v pogodbi imenujemo **arbitražna klavzula**. Če pa mi v sami pogodbi, posebnemu dodatku oz. posebni pogodbi določimo katera arbitraža, po kakšnem pravu in postopku bomo razsojali, tak dogovor imenujemo **kompromisna klavzula**. Lahko pa pride do dogovora tudi kasneje, ob nastanku spora in ta kasnejši dogovor imenujemo **kompromis**.

Arbitražne odločbe imajo enako moč kot sodne odločbe. So izvršilni naslov, kar pomeni da na podlagi take odločbe lahko zahtevamo izvršbo (blokada ŽR, javna dražba oz. rubež). Arbitražno odločbo lahko tudi izpodbijamo in sicer samo glede zakonitosti postopka, ne pa o vsebini postopka.

Prednosti arbitraže:

- 1) arbitražni postopek je bistveno hitrejši kot sodni postopek
- 2) omogoča, da se subjekti sami dogovorijo o sestavi arbitraža, postopku in pravu, ki ga bo arbitraža uporabila

Slabosti arbitraže:

- 1) je zelo drag (arbitražni postopek), kar bremeni stranke.

VRSTE ARBITRAŽE:

- 1) **STALNE ARBITRAŽE:** so vnaprej z zakonom določene, stalno delujejo, pri nas jih ustanovljajo v Gospodarski zbornici Slovenije. Pri stalnih arbitražah imamo že vnaprej določen seznam arbitrov (uveljavljeni prav. strokovnjaki s področja gospodarstva)

- 2) »AD HOC« ARBITRAŽE se oblikujejo od primera do primer. Je za točno določen, konkreten primer oblikovana arbitraža. Sami se odločimo za takega ali drugačnega arbitra.

TRG

Je prostor, na katerem se srečujeta ponudba in povpraševanje, prostor na katerem se določajo cene in količina blaga, ki se ponujajo. Bistvo trga je konkurenca, ki na trgu zagotavlja, da bodo stvari učinkovito delovale. Poznamo dva sistema menjave; planski (pri nas v preteklosti) in tržni (danes). Tržni, kot nek naravni sistem zagotavlja, da se bodo na trgu ohranili tisti, ki so dobri in propadli tisti, ki so slabi in neuspešni.

Vrste trgov:

1) NACIONALNI TRG (ENOTNI EVROPSKI TRG) izpitno vprašanje

Enotni evropski trg ima vse značilnosti nacionalnih trgov. Nacionalni trg je gospodarsko, geografsko zaokrožen sistem. V tem nacionalnem trgu nastopajo vsi gospodarski subjekti enakopravno. Na nacionalnem trgu je prost promet blaga, storitev, kapitala in delovne sile. Je prostor v katerem se odvijajo, razvijajo temeljni družbeni ekonomski odnosi. Na nacionalnem trgu se odvija celokupnost odnosov med podjetji in potrošniki.

Imamo enoten monetarni (denar) in devizni sistem (ureja razmerje med domačimi in tujim deviznim sistemom), enotno valuto. Delo nacionalnega trga zagotavlja racionalnost in stabilnost delovanja gospodarskega sistema, zdrav razvoj gospodarstva.

POSLOVNA SKRIVNOST – izpitno vprašanje

Družba kot gospodarski subjekt lahko ohrani konkurenčne prednosti le, če uspe varovati poslovne skrivnosti in če vodilno osebje pa tudi delavci ne sodelujejo z drugimi družbami, s katerimi je družba v konkurenčnem razmerju. Poslovna skrivnost in prepoved konkurence sta varovana s številnimi prepisi na področju delovnega, civilnega, upravnega, kazenskega prava in prava varstva konkurence na trgu.

Vsako podjetje si skuša zagotoviti ugoden položaj. To dosega z novo tehnologijo, novimi proizvodi, novim designom. Te prednosti podjetja skušajo zadržati zase, saj jim prinaša večji dohodek, večji dobiček. Govorimo o poslovnih skrivnostih. Po zakonu se za poslovno štejejo podatki, za katere tako določi družba s pisnim sklepom. S tem sklepom morajo biti seznanjeni vsi družbeniki, delavci, člani organov in druge osebe, ki so dolžne varovati poslovno skrivnost.

Ne glede na to, ali so določeni podatki opredeljeni kot poslovna skrivnost, pa se po zakonu štejejo za poslovno skrivnost tudi podatki, za katere je očitno, da bi nastala občutna škoda, če bi zanje zvedela nepooblaščen oseba. Za odkritje poslovne skrivnosti odgovarjajo družbeniki in člani organov družbe ter druge osebe, če so vedeli ali bi morali vedeti za tak značaj podatkov. Zakon prepoveduje, da bi se kot poslovna skrivnost določili podatki, ki so po zakonu javni, ali so podatki o kršitvi zakona ali dobrih poslovnih običajev.

Za poslovno skrivnost je bistveno, da gre za določene podatke (vednost ali znanje) ne glede na to, ali so materializirani (zapisani ali drugače udejanjeni) ali ne, pri čemer je bistveno, da vednost o tem podatku ima le določen in omejen krog ljudi.

Predmet poslovne skrivnosti je lahko samo dejstvo na pa domneva ali sklepanje in med omenjenim dejstvom mora obstajati določeno razmerje do proizvodnih ali poslovnih dogodkov. Ne zadošča torej, da se določeno dejstvo nanaša na zasebno domeno določene osebe. Predmet poslovne skrivnosti mora biti relativna ali absolutno neznan. Za opredelitev poslovne skrivnosti je nujno tudi, da obstaja upravičen interes družbe, da se podatek ali listina ohrani v tajnosti. Interes poslovne tajnosti mora biti legalen, kar pomeni, da je nosilec pridobil omenjeni podatek na podlagi pravno veljavnih pravil. Družba mora jasno opredeliti, kaj se šteje za poslovno skrivnost v pisnem sklepu.

Poznamo 2 kriterija opredelitve poslovne skrivnosti:

- 1) **SUBJEKTIVNI KRITERIJ:** kjer se za poslovno skrivnost štejejo vsi tisti podatki, ki jih neko podjetje določi za poslovno skrivnost
- 2) **OBJEKTIVNI KRITERIJ:** kjer za poslovno skrivnost štejemo podatke, ki bi, če bi do njih prišle nepooblaščen osebe, podjetju povzročile škodo.

Varstvo poslovne skrivnosti so dolžni varovati vsi zaposleni, pa tudi naši poslovni partnerji. Varovanje poslovnih skrivnosti določi družba sama v pravilniku, kjer je napisano, kaj se šteje za poslovno skrivnost, kdo lahko s temi podatki razpolaga in kje se hranijo taki podatki.

Določene osebe so blizu viru poslovne skrivnosti, druge malo manj. Večina nima dostopa do poslovne skrivnosti. Določene osebe pa zaradi položaja v podjetju, imajo neposreden dostop do poslovne skrivnosti. Za njih velja **prepoved konkurence** (zaposlenih oseb lastnemu podjetju): zaposleni ne smejo konkurenčno delovati svojemu podjetju. Osebe morajo biti lojalne do svojega podjetja. V tem smislu govorimo o **konkurenčni klavzuli**, ki se zapiše v pogodbo o zaposlitvi. Z njo se določi tudi, da velja klavzula za osebe, ki prenehajo delo v organizaciji. Še najmanj 2 leti ne morejo ustanoviti konkurenčnega podjetja in največ 2 leti se ne morejo zaposliti v drugem podjetju (enake dejavnosti) na takšnih mestih, kot so jih imeli prej po prekinitvi delovnega razmerja (družbeniki d.n.o., družbenikom in poslovodjem d.d., članom uprave in nadzorni svet d.d.). Prepoved konkurence zagotavlja, da se prednosti, ki jih je doseglo podjetje zaščitijo.

Pravna sredstva zoper kršitelje:

Vedno pa obstajajo tudi kršitve prepovedi konkurence. Zoper tako ravnanje lahko uporabimo naslednja pravna sredstva:

- odškodninski zahtevke zoper kršitelja za nastalo škodo
- pravni posli, ki jih je konkurenčno podjetje sklenilo, se prenesejo nazaj na matično podjetje (I. podjetje) oziroma koristi iz teh poslov se vrnejo nazaj podjetju

Posledica izdaje poslovne skrivnosti:

So zelo hude:

- delovne (pravne) sankcije: oseba, ki izda poslovno skrivnost izgubi delovno razmerje, pri čemer je do tega lahko prišlo tudi nenaklepno (velika malomarnost)
- odškodninska materialna odgovornost: oseba, ki izda poslovno skrivnost, mora plačati podjetju za škodo, ki je nastala zaradi izdaje poslovne skrivnosti

- kazensko preganjanje: tudi v kazensko pravni sferi imamo opredeljeno kaznivo dejanje za tiste, ki skušajo na nezakonit način pridobiti podatke o skrivnostih drugega podjetja (poslovna špijunaža).

Terjatve prizadete družbe do druge družbe oz. do kršiteljev konkurenčne prepovedi zastarajo:

- relativni zastaralni rok – 3 mesece po tem, ko je družba izvedela za kršitev
- absolutni zastaralni rok – je 5 let od dneva, ko se je to drugo podjetje vpisalo v sodni register

OBLIKE OMEJEVANJA KONKURENCE (izpitno vprašanje)

Zakon prepoveduje;

- Kartelne sporazume
- Druge načine omejevanja konkurence
- Nelojalno konkurenco
- Nedopustne špekulacije

KARTELNI SPORAZUMI so; (z njimi prihaja do omejevanja konkurence)

- **dogovor o delitvi trga** – dogovor, da bo podjetje iz MB delovalo samo na Štajerskem
- **dogovor o cenah** – podjetja se dogovorijo o višini cene
- **dogovor o omejitvi proizvodnje** – (sporazumi OPEC – a – manjša proizv. / višje cene)
- **omejevanje raziskovalne dejavnosti** – podj. se dogovorijo, da ne bo nihče raziskoval / denar za dobiček

Kartelni sporazumi so nezakoniti in nedopustni. Odkrivanje kartelnih sporazumov je zelo težavno Kartelni sporazumi nimajo pravega varstva. S tem področjem se ukvarja Urad za varstvo konkurence. Kot kartelni sporazumi se štejejo sporazumi, ki jih med seboj sklepajo podjetja (ali združenja podjetij o pogojih poslovanja) in imajo cilj ali posledico omejitev konkurence med udeleženci sporazuma pri prometu blaga ali pri opravljanju storitev.

Med kartelne sporazume se NE uvršča;

- dogovor o skupnih pogojih poslovanja med podjetji
- dogovor o skupnih standardih med podjetji
- dogovor o specializaciji
- dogovor o skupnem raziskovanju
- dogovor o skupnem opravljanju določenih pomožnih del (prevoz, servis), ter
- če se naša podjetja dogovorijo kako bodo v tujini nastopala je to za naše gospodarstvo dopusten kartelni sporazum

Vsi dogovori, ki pospešujejo proizvodnjo, distribucijo blaga in zagotavljajo tehnični napredek niso kartelni sporazumi.

DRUGI NAČINI OMEJEVANJA KONKURENCE – monopol OMEJEVANJE KONKURENCE PO NARAVNI POTI

- Posamezna podjetje ima prevladujoč položaj takrat, kadar doseže 40% delež v prodaji na trgu

- Za med seboj poslovno povezana podjetja velja, da imajo prevladujoč položaj če imajo 60% delež
- Združevanje podjetij (Urad za varstvo konkurence lahko prepove združitev v primeru, da bi to podjetje lahko dobilo prevladujoč položaj) če imajo več kot 50% delež na trgu. Ta določba velja za srednja in mala podjetja, ki se med seboj povežejo. Podjetja, ki imajo prevladujoč položaj tega ne smejo izkoriščati, če bi zaradi tega nastala škoda za druga podjetja in potrošnike, tj:
  - a) zloraba trga za določanje nesorazmerno visokih cen in nenormalnih plačilnih pogojev
  - b) siljenje podjetij v dovoljene ali nedovoljene sporazume
  - c) bojkot določenih podjetij (zmanjšanje možnosti nakupa ali prodaje)
  - d) diskriminacija podjetij
  - e) zavrnitev prodaje blaga in storitev kljub ustrezni ceni
  - f) siljenje kupcev v dodatni nakup, ki ga sicer ne bi opravili
- delovanje državnih organov. Nedopustno je vsako delovanje drž. organov, ki omejujejo prost nakup na trgu (npr. podjetje iz Ljubljane hoče v Mariboru zgraditi trgovino, vendar UE ne da dovoljenja, da ga pa podjetje iz Maribora (lahko sproži upravni spor ali spor pred sodiščem))
- motnje lahko nastanejo zaradi »dampinškega« uvoza ali subvencioniranega uvoza (kadar neko tuje podjetje pri nas ponuja proizvode po nižjih cenah, kot so njegove proizvodne cene)
- pri subvencioniranem izvozu gre za to, da država pomaga izvozniku, da se lahko na trgu pojavi z višjo ceno (izvozne premije) (primer železarn iz YU, kjer je država precej subvencionirala izvoz)

Naš zakon o varstvu konkurence predvideva, da se lahko predpišejo antidumpinške carine ali posebne dajatve, če gre za subvencioniran uvoz (izniči se poskus cenejše prodaje blaga).

Pomembno vlogo igra Urad za varstvo konkurence, ki vladi predlaga, da sprejeme take antidumpinške ukrepe in predpiše take dajatve.

Tudi naši državni organi lahko ravnajo tako, da pride do omejevanja konkurence. Država nastopa z zakonom. Gre za upravne organe, ki lahko v raznih postopkih, ki jih vodijo zoper družbe in podjetja omogočijo konkurenco (primer; podjetje, ki hoče v Mariboru zgraditi trgovino, vendar mu Upravna enota ne izda lokacijskega dovoljenja oz. gradbenega dovoljenja, ker je ta prostor že namenila podjetju iz Maribora). Oškodovano podjetje zoper takšno odločitev lahko sproži upravi spor.

Na trgu veljajo neka pravila obnašanja. Subjekti morajo delovati v skladu z zakoni, poslovno moralo in v skladu s pravili tržne discipline. Dve tipični dejanji, ki sta s tem v nasprotju sta **nelojalna konkurenca in nedopustna špekulacija.**

Dejanja, ki omejujejo svobodo konkurence:

NELOJALNA KONKURENCA

Zakon opredeljuje NK kot dejanje podjetja ob nastopanju na trgu, ki je v nasprotju z dobrimi poslovnimi običaji in takšno ravnanje povzroči ali utegne povzročiti škodo drugim udeležencem. Primer NK;

- v primeru reklamacije oz. ponujanja blaga neko podjetje o drugem podjetju navaja neresnične podatke
- dejanja, ko mi izkoriščamo ugled drugega podjetja in tako sebi zagotavljamo neke ugodnosti (izrabljanje druge uveljavljene blagovne znamke)

- prodajo blaga pod drugimi blagovnimi znamkami (Univerzale Domžale na izdelke lepi etikete LEE jeans)
  - prodaja blaga z napako, pa tega ne označimo oz. ne objavimo
  - nagovarjanje poslovnega partnerja k razdoru pogodbe z drugimi partnerji pomeni nelojalno konkurenco
  - navidezna razprodaja oz. znižanje cen (najprej dvig cen za 40%, nato pa razprodaja s 30% popustom)
  - ponujanje oz. zagotavljanje posebnih ugodnosti, posebnih daril poslovnim partnerjem
  - dajanja nagrad potrošnikom, če so ta darila v nesorazmerju s ceno kupljenega blaga
- Dejanja NK so gospodarski prestopki. Tisti, ki so oškodovani lahko vložijo odškodninski zahtevek na sodišču. Zadevo lahko prijavimo tržni inšpekciji.

NEDOVOLJENA ŠPEKULACIJA

O NŠ govorimo takrat, ko podjetje izkorišča neredno stanje na trgu zaradi pridobitve neupravičene premoženjske koristi in, če tako ravnanje povzroči ali utegne povzročiti motnje na trgu ali neupravičeno povečanje cen. Do NŠ pride največkrat ob naravnih nesrečah. Primeri;

- prikrivanje blaga – kljub pomanjkanju skrivamo blago, kar povzroči dvig cen / nato ponudiš na trgu
- vezan nakup ali prodaja – pomanjkanje blaga (če želiš kupiti kavo moraš kupiti še sladkor)
- fiktivne pogodbe – gre za pogodbe, ki niso imele namena, da bi blago kupovali zaradi prodaje
- blaga ne dobavimo v predpisanem roku, temveč po roku in po višji ceni
- nepriznavanje obresti za vnaprej plačano kupnino.

NŠ je gospodarski prestopki. Odškodninski zahtevek prizadetih na sodišču.

RAZMERJA MED PONUDNIKI IN POTROŠNIKI

Pri nas smo dobili nov Zakon o varstvu potrošnikov. Zakon predvideva, da na prvem mestu država zagotovi varstvo potrošnikov v sklopu javnih služb. Z zakonom je bil ustanovljen tudi Urad za varstvo potrošnikov. Ta urad pripravi letni program za varstvo potrošnikov, sprejme ga vlada in iz proračuna zagotovi ustrezna denarna sredstva. Prav tako naredi razne strokovne analize o izdelkih, kjer prikaže slabosti in prednosti določenega izdelka (npr. pralni prašek). Izvedba programa pa je prepuščena samim organizacijam potrošnikov. Zakon dopušča konkurenco med temi organizacijami, vendar pa morajo le – te delovati neodvisno od proizvajalcev. To neodvisnost preverja Urad za varstvo konkurence.

POTROŠNIKI NA (NACIONALNEM) TRGU

Prvotno smo imeli v trgovanju pravilo CAVEAT EMPTOR »pazi naj kupec«, ki je pomenilo, da je kupec pri nakupovanju moral preverjati kaj kupuje (preverjanje kvalitete). Danes tega pravila ni več mogoče v celoti uporabiti, saj je blago tako embalirano, da tega ni mogoče preverjati.

Danes se postavlja pravilo »pazi naj trgovec, proizvajalec«. V tem smislu ravna tudi država, ki se je postavila na stran potrošnika in v interesu javnih koristi ščiti potrošnika. Država je s pravnim predpisom postavila določena pravila, ravnanja trgovcev, od njih zahteva določeno ravnanje.

Najpomembnejše varstvo potrošnika zagotavlja in sicer zakonsko:

- prodajalec mora na vidnem mestu obesiti ceno
- izdati mora račun
- označiti delovni čas
- prodajati blago potrošnikom pod enakimi pogoji
- zagotoviti podatke s katerimi se blago prepozna
- blago mora imeti posebne ateste
- mora imeti posebno deklaracijo – blaga
- tehnično blago mora imeti garancijski list (pravico reklamiranja blaga)
- tehnična navodila za uporabo proizvodov
- zagotavljanje nadomestnih delov
- potrebna je ustrezna embalaža

TUJA PODJETJA PRI NAS

Kot tuje podjetje v Sloveniji se šteje vsaka fizična ali pravna oseba, ki opravlja pridobitno dejavnost in ima sedež izven Slovenije (deluje po tujih predpisih, kjer ima sedež podjetja)

Tuja podjetja so tista, ki imajo svoj sedež izven RS. Pri nas lahko poslujejo samo, če ustanovijo podružnice. Po našem zakonu moramo podružnico vpisati v SR. Tuje podjetje pa mora predložiti:

- izpisek iz tujega registra (da je podjetje v tujini v resnici ustanovljeno in da deluje najmanj dve leti)
- sklep organa tega podjetja o ustanovitvi podružnice
- akt, ki ureja organizacijo te družbe (ustanovitvena pogodba)
- poročilo zadnjega poslovnega leta (ali je poslovanje + ali je -)
- soglasje našega državnega organa (če zakon to zahteva)

Tuje podjetje mora sporočiti tudi statusne značilnosti te podružnice:

- kdo jo je ustanovil
- ime in sedež podružnice
- dejavnost podružnice
- kdo bo zastopal podružnico

Status podružnice; podružnica ni pravna oseba, kar pomeni, da pri nas nastopa smo v mejah pooblastil, ki jih daje matično podjetje. To pomeni, da ta podružnice vedno nastopa le v imenu in za račun matičnega podjetja. Za obveznosti te podružnice odgovarja matično podjetje v tujini z vsem svojim premoženjem.

Zakaj ustanavljamo podjetja v tujini?

Zato, ker nam to omogoča lažji prodor in nastop na tuja tržišča. Obravnava se glede na to ali je to njihovo podjetje ali je to tuje podjetje. Lahko smo 100% lastniki tega podjetja, vendar to ni naše podjetje, ker se obravnava in posluje po pravu države, v kateri je ustanovljeno.

Regionalni trg: pomembna opcija znotraj svetovnega trga je oblikovanje regionalnih trgov. Velika podjetja spoznavajo, da so nacionalni trgi za njih premajhni, svetovni pa premalo dostopni. V mnogih primerih je zato prišlo do povezovanja trgov, da bi na ta način dosegli neko večjo konkurenčnost drugje.

Velika podjetja zahtevajo velik trg. Evropa je ustanovila trg ES, da bi lahko konkurirala npr. ZDA.

Razlika med podružnico in podjetjem, ki je v 100% lasti tujca!

Če v tujini ustanovimo naše podjetje, je tako podjetje tuje podjetje, ker je ustanovljeno po tujem pravu in za njih veljajo tuji predpisi. Pravno gledano, to podjetje ni naše podjetje. Podjetje je naše lastninsko in upraviteljsko (prejemamo dobiček), vendar pa se šteje kot tuje podjetje.

Tujci pri nas lahko ustanovijo podjetje in vlagajo kapital v to podjetje. To podjetje pa je naše podjetje. Tudi če je tujec 100% lastnik, je to naše podjetje, ker je bilo ustanovljeno po našem pravu

Za tuja podjetja štejemo samo tista podjetja, ki imajo sedež izven Slovenije in za njih velja tuje pravo. Ta podjetja lahko nastopajo pri nas tako, da pri nas ustanovijo podružnice

Slovenski trg je premajhen in nesamozavesten, kar nam je povzročila izguba YU trga. EU nam je že dovolila določene olajšave. Za naš gospodarski sistem je pomembna vključitev v CEFTO (Češka, Slovaška, Poljska, Madžarska in Slovenija), ki je območje svobodne trgovine med temi državami (poslovanje kot na domačem trgu)

EVROPSKA UNIJA = regionalni trg

EU je začela nastajati že leta 1951, ko se je oblikovala prva izmed treh ES:

- 1951 – Evropska skupnost za premog in jeklo
- 1957 – Evropska gospodarska skupnost (EGS)
- 1967 – Evropska skupnost za jedrsko energijo

EU je nastajala postopoma – članice EU:

- 1951 – Belgija, Francija, Italija, Luxemburg, Nizozemska, Nemčija
- 1973 – Danska, Irska, Velika Britanija
- 1981 – Grčija
- 1986 – Španija, Portugalska
- 1994 – Avstrija, Švedska, Finska

Slovenija je že podpisala pridružitveni sporazum, ki nam daje določene privilegije

Gospodarski cilji EU;

- odpraviti carine in vse druge ovire pri pretoku blaga skozi države članice,
- države članice morajo oblikovati skupno trgovinsko in carinsko politiko,
- odpraviti ovire pri pretoku ljudi, uslug in kapitala,
- določili so skupno kmetijsko politiko (ker imajo sedaj preveč kmetijskih izdelkov subvencionirajo tiste, ki opuščajo določeno proizvodnjo)
- na področju transporta vodijo enotno politiko (omejitve in dovoljenja za tovornjake)
- vzpodbujajo prosto konkurenco med podjetji,
- enoten monetarni sistem (euro)

Politični cilji EU:

- skupno evropsko državljanstvo
- skupna zunanja politika
- skupna obrabna politika
- skupni izobraževalni projekti.

SVETOVNI TRG

Nastopanje na tujih trgih je samostojno, ni nobenih pravil. V prejšnji pravni ureditvi pa smo morali izpolnjevati določene pogoje za poslovanje na tujem trgu.

Tuji trgi so veliko bolj sovražni kot nacionalni trg. Podjetja so prepuščena sama sebi in veliki konkurenci, naletijo na prepreke, ki jih tuja država določa zaradi zavarovanja domačega trga.

Vendar pa:

- država pomaga pri nastopanju podjetij na tujem trgu – znotraj GZ se oblikujejo posebne sekcije za določene tuje trge in tukaj najdemo vsa pravila in informacije za poslovanje na tem tujem trgu.
- Lahko pa je že sklenjen dogovor med našo in drugo državo – dogovor o odpravi preprek pri trgovanju (državi si ne zaračunavata carine)

OBLIKE NASTOPANJA NAŠIH PODJETIJ NA TUJEM TRGU

1. Glavna oblika je promet blaga in storitev s tujino (uvoz in izvoz). Imamo tri tipe prometa blaga;
  - prost promet – ni ovir pri uvozu oz. izvozu
  - režim omejitev – količinske (količinski kontingent) ali vrednostne omejitve
  - regulacija z dovoljenji (kot izjema) – pri plemenitih kovinah, umetninah

Promet storitev, kjer gre za:

- devizne prilive od prevoza blaga in storitev
  - storitve turističnih organizacij (storitve, ki so opravljene za tujce)
  - špediterska podjetja
  - podjetja, ki se ukvarjajo z investicijami v tujini
  - predstavništva tujih podjetij (storitve naših letališč, pristanišč)
2. Oblike povezovanja – sodelovanja naših in tujih podjetij. Prihaja tudi do višjih oblik povezovanja naših in tujih podjetij. Gre za dolgoročno sodelovanje, kjer se po ZOR pogodbe sklepajo za dobo najmanj 5 – ih let. Pri teh pogodbah gre za:
    - proizvodno kooperacijo – dogovor med podjetij, ki se dogovorijo o skupni proizvodnji, usklajevanje proizvodnje, dobave, planiranje obsega proizvodnje (poenostavitev proizvodnje). Ponavadi je proizvodna kooperacija nadgrajena tudi s poslovno – tehničnim sodelovanjem.
    - Poslovno tehnično sodelovanje – gre za razna skupna raziskovanja, za skupno nastopanje na trgu, za skupni marketing. Gre za izmenjavo patentov, vzorcev, blagovnih znamk in know – how, torej prenos znanja
  3. Institucionalno povezovanje = organizacijsko. Možno je bilo šele takrat, ko smo pri nas omogočili, da lahko tujci dobijo lastninsko pravico. Tuja podjetja se lahko povezujejo z

našimi podjetji ne le na podlagi pogodb, ampak tudi z lastninskimi deleži v tujih podjetjih (npr. Henkel Zlatorog; Henkel je vložil kapital v Zlatorog in s tem postal 51% lastnik podjetja. Zlatorog je postal Henklovo hčerinsko podjetje (institucionalizacija odnosov)).

Kriteriji za določanje » tuje ali domače podjetje« ni kriterij, kdo je lastnik. Če je bilo podjetje ustanovljeno po našem pravu in je vpisano v naš SR (ne glede na to kdo je lastnik) je to naše podjetje. Tujec je lahko tudi 100% lastnik podjetja. Kriterij je sedež podjetja in ne lastnina.

ORGANI EVROPSKE UNIJE:

- 1) EVROPSKI PARLAMENT: ni zakonodajno telo, ne sprejema zakonov, šteje 626 poslancev, večje države imajo več poslancev (npr. Nemčija ima 99 sedežev, Luksemburg 6 sedežev). Sestavljen je tako kot parlamenti po Evropi, torej v skladu z delovanjem političnih strank (je odraz politične situacije v posameznih državah). Je predvsem posvetovalni organ
- 2) EVROPSKI SVET: je najpomembnejši organ ES. Ima moč odločanja je organ, ki ima zakonodajno moč, odločitve se sprejemajo soglasno. Je politični organ EU, ki ga sestavljajo predsedniki vlad članic. Šteje 15 članov. Sestajajo se vsakih 6 mesecev (2 x na leto) in takrat tudi preda vodenje EU drugi članici.
- 3) MINISTRSKI SVET: ima moč odločanja za vse tiste zadeve, za katere jih pooblasti evropski svet. Sestavljajo ga ministri posameznih držav, sprejemajo konvencije in priporočila EU – ne sprejemajo zakonov. Konvencije ES sprejema preko evropskih pravnih norm. Vse odločitve se sprejemajo z $\frac{3}{4}$ večino. Predlogi, ki ne pridejo s strani ES, morajo biti potrjeni s strani 7 držav.
- 4) SVET EVROPE: je oblika združevanja evropejcev. Slovenija je članica sveta Evrope. Za vstop v ta svet je potrebno izpolniti pogoje: - da ima demokratično ureditev
- da ureja človekove pravice in tem.svob.
- da je politična organizacija
- 5) EVROPSKA KOMISIJA: primerjamo jo lahko z vlado. Ima torej izvršilno funkcijo. Pripravljajo gradiva za organe EU, predloge, smernice in direktive, ki jih nato sprejema ministrski svet ali celo evropski svet (ima normativno pobudo). Šteje 20 komisarjev, ki so pri svojem delu neodvisni in samostojni. Postopek: komisija pripravi predlog in ga pošlje v parlament. Če je odločitev pozitivno sprejeta, potem ministrski svet takšno smernico sprejem z večino glasov, če pa evropski parlament glasuje o predlogu negativno, lahko ministrski svet sprejme to smernico le soglasno.
- 6) SODIŠČ EU:
  - a) Evropsko sodišče je v Haagu in rešuje spore v zvezi z izvajanjem evropskih smernic
  - b) Računsko sodišče pa nadzira porabo proračunskih sredstev EU, nadzira tudi prilive in odhodke

Izpitno vprašanje: Razlika med velikim podjetjem in malim podjetnikom?

Podjetje je nek gospodarski subjekt, ki producira za trg. Ustanovljen je za ustvarjanje dobička – bistvo podjetja.

Danes lahko o podjetju govorimo v širšem in ožjem smislu. Pravkar smo govorili o podjetju v širšem smislu. Lahko ga opredelimo kot subjekt, ki nastopa na trgu in ustvarja dobiček: za razliko od tistih organizacij, ki nastopajo na trgu (zavodi). V ožjem smislu pa ga razumemo

kot organizacijsko obliko v kateri se opravlja proizvodni proces. Razumemo ga kot premoženje. Objekt.

Analiza podjetij v širšem smislu:

Širše podjetje = podjetje v ožjem smislu + družbeniki

Podjetje je trajna skupnost funkcionalno združenih moči ljudi in stvari ter drugih premoženjskih sredstev, s katerimi družba trajno opravlja pridobitno dejavnost na trgu zaradi pridobivanja dobička .

Za podjetje iz pravnega vidika je značilno da je:

- družba njegova pojavna oblika
- gospodarska enota, sestavljena iz (materialnih in človeških) gospodarskih dejavnikov.
- Družbena skupina ljudi povezanih organizacijsko, ekonomsko in pravno
- Opravljanje gospodarske dejavnosti možno vsebinsko, časovno in prostorsko
- Pravno vsebinsko prostorsko ločen subjekt od lastnika

Podjetje se je razvilo na določeni stopnji, ko preidemo iz obrtnega načina produciranja v ti. Manufakturni način proizvodnje. To omogoči specializacijo posameznih producentov in na ta način produkcija prinese boljšo kvaliteto in večji obseg proizvodnje.

O podjetju obstajajo različne teorije:

- 1) **teorija o namembnem premoženju** – prvotno se podjetje dejansko pojmuje kot neko namembno premoženje. Podjetnik, takrat lastnik, je del svojega premoženja namenil neki proizvodni dejavnosti. Podjetje se v prvotnem smislu pojmuje kot premoženje, ki je namenjeno takšni ali drugačni dejavnosti za pridobivanje dobička. Lastnik je tisti, ki zagotovi premoženje, organizira in vodi delovni proces, poskrbi, da se rezultati te produkcije unovčijo in nosi rizik celega poslovanja, s tem je upravičen tudi do dobička, kot plačilo za njegov rizik. Lastnik delavca kupi, ga najame in ni bil udeležen pri dobičku. Lastnik je del svojega premoženja namenil za pridobitno dejavnost. V 1 fazi je bil lastnik subjekt
- 2) **institucionalizacija podjetij** – podjetja se osamosvojijo od lastnikov. Lastnik pričakuje od podjetja dobiček, za doseg dobička imenuje dobre menedžerje. Menedžer je odvisen od lastnika, ki ga je postavil in ga lahko v vsakem trenutku odslovi. Menedžer je dolžan zagotavljati dobiček in narediti podjetje uspešno. Le – to bo uspešno, če bo vedno v špici razvoja (nova tehnologija, novi proizvodi). Interes lastnika je nasproti interesu podjetja oz. menedžerja. Lastnik se vedno manj ukvarjajo samim poslovanjem podjetja. (izpitno vprašanje)
- 3) **teorija o podjetju kot interesni skupnosti** – podjetje bi lahko razumeli kot sistem intersov (interesi lastnika, delavca, banke, dobaviteljev, kupcev). Podjetje po uspešno delovalo, ko bo v razvnotežju. Vsi udeleženci bodo glede na svoj input dobili ustrezen output (če bodo delavci za svoje delo dobili ustrezno plačo bodo zadovoljni)

Oblike podjetij – znotraj širokega pojma podjetja va pravnem smislu ločimo dve vrsti pravnih subjektov;

- samostojni podjetniki in trgovci (za opravljanje svoje dejavnosti ustanovi s.p. podjetje)
- gospodarske družbe

DRUŽBE

Glede na položaj družbenikov jih delimo na dve veliki skupini;

- osebne družbe - osebe oz. družbeniki vodijo, zastopajo družbo, odgovarjajo za obveznost družbe z vsem svojim premoženjem (D.N.O./K.D./T.D.)
- kapitalske družbe - poudarek je na kapitalu. Treba je zagotoviti zadosten kapital, da lahko ustanovimo neko kapitalsko družbo. Osebe ne igrajo pomembne vloge, ponavadi oseb sploh ne poznamo, družbeniki s svojim premoženjem ne odgovarjajo, družba odgovarja samo s svojim premoženjem (D.D./K.D.D./D.O.O.)

Družbe delimo tudi po velikosti (po številu zaposlenih, velikosti premoženja, velikost prometa):

- male družbe – imajo manj kot 50 zaposlenih, 140 MIO premoženja, manj kot 280 MIO prometa (če preseže 2 kriterija od 3 se šteje za srednjo družbo)
- srednje družbe – imajo do 250 zaposlenih, 550 MIO premoženja, imajo 1.1MRD prometa
- velike družbe – če presežemo dva kriterija od treh srednje družbe. Omejitve navzgor ni (banke, zavarovalnice, povezane družbe)

Ustanovitev gospodarskih družb – podjetja se ustanavljajo po treh možnih sistemih;

- 1) normativni sistemi – ustanovitelji morajo zagotoviti vse pogoje, ki jih določa zakon (ZGD)
- 2) koncesijski sistemi – za ustanovitev je potrebno soglasje oz. dovoljenje državnega organa. Če to dovoljuje dobimo lahko ustanovimo to podjetje (banko lahko ustanovimo, če dobimo dovoljenje BS). Sistem je subjektiven in odvisen od presoje drugih. (nastal v Angliji). Bistvo je v tem, da nekdo drug presoja o sami ustanovitvi in ne ustanovitelj. To je SUBJEKTIVNA PRESOJA (pri nas po tem sistemu ustanavljajo banke – potrebujejo soglasje od BS)
- 3) kombinirani sistem – kombinacija prejšnjih dveh. Izpolnjeni morajo biti pogoji po zakonu in potrebujemo dovoljenje države. Če so izpolnjeni vsi pogoji po zakonu, država mora dati dovoljenje.

POGOJI ZA USTANOVITEV DRUŽBE

Pogoji za ustanovitev; splošni pogoji so določeni z ZGD

Ustanovitelji podjetij so lahko fizične ali pravne osebe domače in tuje. Pri osebnih družbah moramo imeti najmanj dva ustanovitelja, da lahko govorimo o družbi. Za D.D. najmanj 5, za D.N.O. pa največ 50 družbenikov.

Ustanovitveni kapital – razlika med osebnimi in kapitalskimi družbami. Zakon določa, da lahko osebno družbo ustanovimo tudi brez kapitala. Za kapitalsko družbo pa zakon določa minimalni začetni kapital.

Postopek za ustanovitev;

- sprejeti moramo ustanovitveni akt. Praviloma je to neka pogodba o ustanovitvi družbe
- družba mora imeti za poslovanje svoj ŽR pri APP
- družba mora biti vpisana v SR. Z vpisom v SR neka družba formalno – pravno nastane.

STATUSNE ZNAČILNOSTI DRUŽB

Značilnosti so enake za vse družbe. To so:

- a) dejavnost
- b) sedež
- c) firma
- d) pravna in poslovna sposobnost
- e) odgovornost podjetja

- 1) **DEJAVNOST:** dejavnost je zavestno usmerjeno delovanje neke družbe k dosegu temeljnega cija družbe, ki je dobiček. Cilj je primeren, dejavnost pa je sekundarna. Družba lahko opravlja neomejeno število dejavnosti oz. samo za tiste za katere je registrirana.

Delitev dejavnosti;

- gospodarske: opravljajo se na trgu zaradi dobička, kar pomeni, da je gospodarska dejavnost tudi pridobitna. Gospodarske dejavnosti so lahko pridobitne, lahko pa so nepridobitne v subjektivnem smislu dobička (lastniki ne dobijo denarja ampak ga vložijo v podjetje)
- negospodarske: se ne opravljajo na trgu ampak se storitve, dobrine zagotavljajo na podlagi zavarovanj ali neposredno iz proračuna. Gre za zadovoljevanje potreb. Gospodarska družba lahko opravlja tudi negospodarsko dejavnost (zdravstvo, šolstvo, kultura) in na ta način pridobi dobiček (ustanovijo glasbeno šolo)

Dobiček:

- v objektivnem smislu – plus poslovanja, to kar podjetje ustvari
- v subjektivnem smislu – o dobičku govorimo o kategoriji, katerega dobi lastnik

Za opravljanje dejavnosti moramo izpolniti naslednje pogoje:

- splošni pogoji: dejavnost moramo ustrezno statusno pravno organizirati (kot s.p. ali gospodarsko družbo), dejavnost, ki jo želimo opravljati moramo registrirati (v ust. aktu in v SR). Zakon določa, da lahko družba opravlja samo tiste dejavnosti, ki so vpisane v SR. Če ne sledijo naslednje sankcije oz. teorije:
  - ◆ **ultra vires (preko meja registrirane dejavnosti)** – taki pravni posli so nični, posli ne veljajo, se razveljavijo. Vzpostavi se prejšnje stanje, kot da posla ni bilo
  - ◆ druga teorija pravi, da tudi posli, ki so preko meja registrirane dejavnosti veljajo (pri nas določeno v ZGD). Zakon ščiti tretjo dobroverno stranko, seveda če je bil posel sklenjen v

dobri veri, če ne je posel ničen. Zakon ni predpisal neke splošne sankcije za nezakonit posel – te sankcije so zapisane v posamičnih aktih (generalne sankcije)

- posebni pogoji: določajo jih posebni predpisi (lex specialis) – glede tehnične opremljenosti / sanitarni in zdravstveni pogoji / kadrovski pogoji / higijenski pogoji / pogoji glede varstva pri delu / glede požarne varnosti. Inšpekcijski organi ugotavljajo ali so ti pogoji izpolnjeni. Na podlagi njigovega poročila, da izpolnjujemo pogoje pa nam upravni organ izda odločbo za opravljanje dejavnosti.

Vrste dejavnosti; standardna klasifikacija je povzeta po NACE (uradna stand. razvrstitev dejavnosti v EU). V svetu obstajajo 1 model razvrščanja. Pri nas poznamo 17 področij, ki so označeni s črkami. Najprej gre za oddelke, ki so označeni z dvema številka. Oddelki se delijo na skupine – črka +3 mestna številka, še nižji nivo je razred, ki je 4 – mestna številka. Vsaka dejavnost se mora opredeliti vse do meje razreda. Klasifikacija pa pozna tudi podrazrede – 5 mestna številka.

Razvrščanje dejavnosti opravlja Urad RS za statistiko. Gospodarska družba lahko opravlja več dejavnosti, zakon ne postavlja nobenih omejitev, odločijo se ustanovitelji sami, katero dejavnost bodo opravljali.

- 2) SEDEŽ; (kraj, ulica, hšt) podjetja. Sedež je kraj, ki je kot tak določen in zapisan v aktih družbe in je vpisan v SR. Določijo ga ustanovitelji. Po zakonu se sedež določi; v kraju, kjer se opravlja dejavnost posloводство.

Po sedežu se določajo različne stvari. Določa se ali je podjetje domače ali tuje. Na sedež se veže sodna (krajevna) pristojnost. Glede na sedež se določajo obveznosti družbe. Vsaka sprememba sedeža se mora sporočiti registerskemu sodišču. Na sedež se veže cela vrsta pravo navezanih okoliščin pa tudi poslovnih. Pomembno je da organizacije navajajo tudi firmo, kapital, tudi javnost podatkov, ki jih podjetja navajajo na poslovnih papirjih.

Družba lahko spremeni sedež in ga prenese, bodisi v drugi del istega kraja ali v drug kraj, lahko pa ga prenese tudi v tujino, vendar v tem primeru družba ni več naša, temveč je tuja družba (sedež je prenesla v tujino – pravo države v kateri je sedež). Spremembo je potrebno zabeležiti v SR. Sedež določimo v pogodbi oz. statutu.

- 3) FIRMA (uvrščamo med industrijsko lastnino)

- a) **NAČELO RESNIČNOSTI:** firma mora odražati dejansko situacijo, razvidno mora biti za kakšno dejavnost gre – navajati moramo resnične podatke, da natrgu ne pride do zmede zlasti vprašanje dejavnosti
- b) **NAČELO ENOTNOSTI:** celotno podjetje in vsi posamezni deli podjetja v pravn. prometu vedno nastopijo z naslovom firme – obrat lahko pod svojim imenom, vendar ob souporabi imena firme (Dolenjska banka d.d., ekspozitura Ljubljana)
- c) **NAČELO OBVEZNOST:** vsaka gospodarska družba mora imeti firmo, ki je navedena tudi v aktu o ustanovitvi in jo mora obvezno uporabljati v pravnem prometu (poslovanje družbe). Firmo lahko kupimo le s podjetjem
- d) **NAČELO IZKLJUČNOSTI:** (enkratnosti – samo ta in nobena druga), s tem, ko smo firmo vpisali v SR smo izključili vse druge družbe, da bi lahko uporabile enako firmo.
- e) **NAČELO SPREMENLJIVOSTI:** (NAČELO TRAJNOSTI), če se v družbi spremenijo razmere, se spremenijo sestavine firme. Družbeniki imajo pravico zahtevati, da če izstopijo iz firme se iz firme briše tudi njihovo ime. Nasprotno je načelo trajnosti (firma se ne sme spreminjati). V 2 letih po smrti družbenika lahko dediči zahtevajo spremembo imena

Varstvo firme:**Varstvo firme – poznamo dve obliki varovanja firm:**

- 1) javno pravno varstvo – zagotavlja ga registersko sodišče. Varuje po načelu izključenosti. Ob vsaki prijavi novega podjetja, preverimo ali v SR že ni vpisana kakšna firma. Če je, bo po uradni dolžnosti zavrnilo to ime. Če ustanavljamo podjetje moramo biti tudi sami pozorni če ni že vpisana neka firma v SR. Nameravana firma lahko najprej registriramo. Traja 1 leto, če je v tem času ne registriramo jo izbrišejo iz SR.
- 2) civilno pravno varstvo – je drugo pravno varstvo, kjer moramo sami poskrbeti za varnost. Če bo prizadeto podjetje ugotovilo podobno firmo s tožbo lahko zahteva izbris takšne firme. V tožbi je treba dokazati pravni interes – torej mora tožitelj dokazati, da lahko pride do oškodovanja ali je celo že prišlo. Zahtevek lahko uveljavljamo 3 leta. Sodišče bo ščitilo tisto podjetje, ki je prvo vpisano v SR

FIRMA – ime podjetja

BLAGOVNA ZNAMKA – znamka (ime) podjetja

} ne mešaj

FIRMA – je znak prepoznavanja, je znak individualizacije družb. Firma je ime (načelo trajnosti) s katerim družba posluje. Beseda firma izhaja iz latinske besede »firmare« (podpis)

Obvezne sestavine firme;

a) navedba dejavnosti: razlika je ali imamo osebno ali kapitalsko družbo:

- KAPITALSKA DRUŽBA – imena so splošna (Triglav, Sava, Mercator, Emona)
- OSEBNA DRUŽBA – moramo imeti ime vsaj enega družbenika (Novak in drugi – če jih je več) (d.n.o.: njihovi deleži enaki (priimek vseh družbenikov → priimek: Lipovec, Novak, Rejc d.n.o) (en družbenik ima večji delež - v imenu se pojavlja priimek družbenika in ima sinov in otrok, primer: Šubič in sinovi) (k.d. – priimek vsaj enega komplementarja + k.d. → imena komandista ne sme biti !)
- c) označba tipa družbe (npr. D.N.O., K.D., T.D., D.D., K.D.D., D.O.O., itd..)

Neobvezne sestavine so ;

- fantazijska imena
- razni dodatki, logotipi (npr. Telekom ima ptičko)
- pripadnost neke družbe nekemu sistemu

Omejitve in pravila o sestavi firme:

- firma mora biti v slovenskem jeziku, njen prevod v tuj jezik pa se lahko uporablja samo skupaj s firmo v slovenskem jeziku. Ne veljajo za imena posameznih delov družb.
- Določeno je tudi, katerih besed in znakov firma ne sme vsebovati, ter kakšen je postopek za pridobitev dovoljenja za uporabo določenih besed – npr. Slovenija oz. besed, ki označuje državo ali lokalno skupnost
- Besedo Slovenija oz. njene izpeljanke in kratice se lahko uporabljajo le s soglasjem vlade RS
- Ime ali del imena zgodovinske ali druge znamenite osebe je dovoljeno vnesti v firmo le z njenim dovoljenjem, če je umrla pa z dovoljenjem njenega zakonca ali sorodnikov do tretjega kolena, ter z dovoljenjem ministra, pristojnega za upravo

- Nedovoljene sestavine – firma ne sme vsebovati besed ali znakov; ki nasprotujejo zakonu ali morali / vsebujejo znane blagovne in storitvene znake drugega upravičenca / vsebujejo ali posnemajo uradne znaki

Napačna uporaba imena firma/ gospodarski pomen firme

Firma ni isto kot podjetje. V stečaj gre podjetje in ne firma. Družba odkriva nova področja za svoj trg in ne firma (istovetijo družbo s pojmom firma)

V čem je pomen firme? Firma je velik gospodarski pomen, je zelo vredna

V čem je vrednost in gospodarski pomen? Firma je znak in potrošnik nas prepozna. Bolj kot nas potrošniki poznajo bolje je to za firmo (npr. nakup OA Mercedes). Firma vleče potrošnika, ki so vezani na firmo. Poznana firma ima velik krog potrošnikov. Znana, dobra firma je pomembna in veliko vredna. Gre za gospodarsko vrednost. Naš zakon ne dovoljuje nakupa firme, dovoljuje pa nakup podjetja skupaj s firmo (ki je pri nas dobro uveljavljena)

4) PRAVNA IN POSLOVNA SPOSOBNOST (postanemo z vpisom v SR)

Družba so pravne osebe PRAVNA OSEBA je organizacija, ki ji je pravni red priznal pravno subjektiviteto. Samo tiste organizacije, ki jim pravni red to lastnost da, so pravne osebe. Pravna oseba je v bistvu produkt prava, ki omogoča, da skupina ljudi, organiziranih v takšni ali drugačni družbi lahko vstopa v pravna razmerja z drugimi subjekti. Znotraj pravne osebe se izražajo tudi temeljni družbenoekonomski odnosi. Razvila se je zaradi potreb pravnega prometa. Je tista, ki si omogoča pravne posle. Je nosilec nekih pravic in obveznosti.

Da bi neki organizaciji priznali pravno subjektiviteto, mora imeti dva pogoja: materialni in personalni substrat (podlaga)

- a) MATERIJALNI SUBSTRAT: vsaka organizacija ima sredstva, premoženje – pravna oseba odgovarja z vsem svojim premoženjem
- b) PERSONALNI SUBSTRAT: vsaka organizacija ima ljudi, delavci, zaposleni – odgovarjajo z dolžnostmi in obveznostmi njenih družbenikov

Pravna oseba je neka nadgradnja materialnemu in personalnemu substratu.

FIZIČNA OSEBA označuje človeka, ki ima določene pravne in poslovne sposobnosti.

Tako pravnim kot fizičnim osebam priznavamo pravno in poslovno sposobnost.

- a) PRAVNA SPOSOBNOST, to je sposobnost biti nosilec pravic in obveznosti (fizična oseba jo pridobi z rojstvom)
- b) POSLOVNA SPOSOBNOST, to je sposobnost sklepanja pravnih poslov in nastopanje v pravnih razmerjih (fizične osebe jo pridobijo ob poolnoletnosti)

Pravne osebe pa pravno in poslovno sposobnost pridobijo z vpisom v SR.

TEORIJA PRAV. OSEB/ NOVEJŠI POGLED NA PRAVNO OSEBO

Poznane pa so razne teorije pravnih oseb;

- teorija fiktivnosti pravne osebe – pravna oseba pravzaprav ne obstaja. Je samo fikcija v naših glavah, si jo samo predstavljamo
- teorija realnosti pravne osebe – ne gre za fikcijo. Pravna oseba je organizacija, ki ima svoje cilje, interese in v tem smislu je realna v družbenem sistemu
- teorija oseb (negativne t.) – zanikajo sposobnost biti nosilec pravic neke organizacije. Je skupina ljudi, katerim je podeljena lastnost pravne osebe. Skupina oseb naj bi bila pravna

oseba. Prevladuje zlasti teorija realnosti. Enači pravno osebo z organizacijo. Pravna oseba je produkt prava.

Novejša poimenovanja pravnih oseb – razvoj podjetij je pripeljalo do treh pojavov razumevanja pravnih oseb;

- pojava razenotenja pravne osebe. (podjetje A, ki kupi podjetje B in C se deli tri dele). Deli podjetja postanejo samostojne pravne osebe. Proces razenotenja; ko iz enotnega pojma podjetja preidemo na dele podjetja, ki jim prav tako priznavamo pravno subjektiviteto. Kot posledica razenotenja pride do
- pojava diferenciacije pravne osebe oz. razvrednotenja poslovne sposobnosti. Pravne osebe imajo različno pravno in poslovno sposobnost
- spregled pravne obveznosti – za razumevanje je potrebno poznati, da pravo ščiti lastnike podjetja, da se jasno loči med fizično in pravno osebo. To mora biti jasno ločeno. (Primer letalske družbe je bil pilot in istočasno direktor družbe. Ko je letalo strmoglavilo je bil tovor uničen in pilot mrtev. Pride do določenih zahtevkov s strani upnikov glede uničenega tovora. Upniki tožijo podjetje, ki ga v bistvu ni več in nima nikakršnih – koli drugih sredstev. Upniki nato zahtevajo premoženje, hišo in ostale stvari nepremičnine, premičnine....Pri tem tožijo tudi ženo kot dediča. Tožbo izgubijo. V tem smislu pravo ščiti lastnika. Pride v poštev samo pri kapitalskih družbah.

Zakon pozna 4 situacije spregleda ko je spregled možen.

- gre za situacijo ko zlorabimo pravno osebo za dosego ciljev, ki je sicer za posameznika prepovedano.
- Če pravo osebo zlorabimo, da oškodujemo upnike
- Spregled je možen tudi, ko v nasprotju z zakonom ravnamo s premoženjem pravne osebe kot z lastnim
- Če v svojo korist ali prijateljev zmanjšujemo premoženje družbe pa bi morali vedeti da bi to povzročilo plačilno nesposobnost pravne osebe.

Zakon dopušča spregled pravne osebnosti, posledica je odgovornost nastopanja tudi družbenikov ki sicer po zakonu ne odgovarjajo. Zlasti v kapitalskih družbah pride v poštev to načelo..

5) ODGOVORNOST – vedno vezana na obveznost

Je vedno posledica neizpolnitve neke obveznosti. Obveznost je dolžnost ravnanja nekega pravnega subjekta do nekaj stori, opusti ali ?. Te obveznosti lahko nastanejo na različne načine oz. so:

- a) zakonske obveznosti, ki jih nalaga zakon
- b) pogodbene obveznosti, ki izvirajo iz pogodb. Največ obveznosti nastane s pogodbami.

Vsaka družba za svoje obveznosti vedno odgovarja z vsem svojim premoženjem. Odgovornost pravnih oseb je vedno samo premoženjska, sankcija je premoženjska.

Ko govorimo o odgovornosti gre vedno za RAZMERJE MED UPNIKOM IN DOLŽNIKOM. Za družbe lahko odgovarjajo tudi drugi subjekti. V tem primeru govorimo o 2 vrstah odgovornosti:

- a) SOLIDARNA ODGOVORNOST: upnik lahko izbira med katerimkoli družbenikom, ne glede na to, kdo je prevzel obveznosti, izbere tistega, od katerega bo najlažje in najhitreje dobil plačilo terjatev. Izbere lahko kogarkoli.
- b) SUBSIDIARNA ODGOVORNOST: upnik se mora držati vrstnega reda. To pomeni, da mora zahtevati izpolnitev obveznosti najprej od glavnega dolžnika (tistega, ki je prejel

obveznosti), nato lahko zahteva izpolnitev obveznosti tudi od drugih subsidiarnih dolžnikov. Za subsidiarno odgovornost je pomembno, da mora upnik izrabiti vsa pravna sredstva zoper glavnega dolžnika (po sodni poti uveljavlja svoje pravice – najprej sodba, če ne izvržba). In če smo izčrpali vsa ta sredstva, potem šele lahko gremo na subsidiarne dolžnike.

Obe obliki odgovornosti sta lahko neomejeni ali omejeni:

- a) NEOMEJENA: dolžniki odgovarjajo z vsem svojim premoženjem
- b) OMEJENA lahko je na dva načina: - z določenimi sredstvi
- do določene višine sredstev (določi se v % ali v ulomku, npr. vsakdo odgovarja do 1/3)

Primeri odgovornosti:

- 1) Pri osebnih družbah; je odgovornost subsidiarna. Upnik se najprej obrne na družbo in šele nato na družbenike. Relacija med družbenikom pa je solidarna, kar pomeni, da lahko izbere kateregakoli družbenika.
- 2) Pri kapitalskih družbah; družbeniki za obveznosti družbe ne odgovarjajo
- 3) Odgovornost ko se podjetje ustanavlja; pred vpisom v SR lahko ustanovitelji sklenejo določene posle za bodoče podjetje. Za te obveznosti odgovarjajo ustanovitelji sami, ko družba nastane, pa lahko ustanovitelj take posle prenese na družbo in s tem tudi obveznosti.
- 4) Odgovornost ko gre za statusne spremembe; če se dve podjetji združita v novo podjetje, to novo podjetje odgovarja za vse posle oz. vse obveznosti prejšnjih podjetij.

ZASTOPNIK PRAVNIH OSEB

Zastopniki so osebe, ki lahko podjetje oz. družbo pravno veljavno zavezujejo. Prevzemajo pravice in obveznosti. To se pravi zastopanje pomeni prevzemati pravice in obveznosti za nekoga drugega, v tem primeru za družbo. Družba brez zastopnikov ne more funkcionirati, saj ne bi mogla izražati volje. Zakon določa kdo so lahko zastopniki družb.

- 1) ZAKONITI ZASTOPNIK vpišejo se v SR. Zakon določa za vsak posamezen tip družbe, kdo je tista oseba, ki že po samem zakonu zastopa družbo
Pri OSEBNIH DRUŽBAH so zakoniti zastopniki kar sami družbeniki (lastniki). Družbo lahko zastopata 2 ali več zastopnikov. Lahko je:
  - a) skupno zastopanje: vsi družbeniki skupaj zastopajo družbo (npr. če imamo 3 zastopnike, se morajo pri sklepanju pogodbe podpisati vsi trije)
  - b) posamično zastopanje: vsakdo izmed njih lahko zastopa v polni meri (npr. če imamo 3 zastopnike, lahko pogodbo sklene vsakdo izmed njih, ne potrebujejo se podpisati vsi trije)

PRI KAPITALSKIH DRUŽBAH so zakoniti zastopniki organi družbe

d.d. – zastopa uprava d.d.

k.d.d. – komplementar

d.o.o. zastopa poslovodja ali direktor

- 2) STATUTARNI ZASTOPNIK na podlagi podzakonskega akta

- pooblaščenec
- prokurist
- zastopnik iz zaposlitve so omejene in izvirajo iz njihovega delovnega razmerja
- poslovni pooblaščenec

- trgovski potnik

POOBLAŠČENEC, to je oseba, ki jo pooblasti zakoniti zastopnik. Pooblaščenec je oseba, katere pravice zastopanja izvirajo iz pooblastila. To pooblastilo je pisno, ker se mora pooblaščenec s tem pooblastilom izkazati.

Nihče ne more na drugega prenesti več odgovornosti ali pravic kot jih ima sam. Pooblastilo se lahko omeji.

Pooblastilo je lahko:

- splošno: določenemu pooblaščenec damo pravico, da nas zastopa pri vseh poslih določene vrste, npr. odvetnik nas zastopa v vseh pravih na sodišču)
- specialno kadar osebo pooblastimo za točno določene zadeve v katerih nas bo zastopala

PROKURIST – poseben tip zastopnika. Je oseba velikega zaupanja. PROKURO podelimo le tistim oseba, ki jim lahko zaupamo.

Prokurist ima najvišja pooblastila, lahko sklepa vse vrste pravnih poslov, vendar samo z eno izjemo in sicer ne sme odtujiti in obremeniti NEPREMIČNINE (stavbe, zemljišča), razen če ni dobil soglasje od družbenikov. Prokurist ni družbenik ! Prokurista v nobenem primeru ne moremo omejiti. Družba lahko prokoro podeli eni, dvema ali več osebam. Prokura se lahko vsak čas prekliče. Prokurist prokure ne more prenesti na drugo osebo. Prokura je lahko posamična ali skupna. Prokura se lahko vpiše v SR, če se odvzame pa se izbriše. Prokuristov podpis je treba shraniti pri sodišču. Prokuro podeljujejo pri osebnih družbah podjetnik ali družbenik, pri kapitalskih družbah pa organi družbe.

SAMOSTOJNI PODJETNIK (s.p.)

Samostojni podjetnik posameznik je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost (v obliki podjetja), kot svojo izključno dejavnost. S.p. ni gospodarska družba, kajti ne gre za združevanje več subjektov, je pa vsekakor gospodarski subjekt, ki opravlja gospodarsko dejavnost. Lahko ima malo, srednje ali veliko podjetje. Fizična oseba je zato, ker on vodi to dejavnost in je odgovoren z vsem svojim premoženjem. Pravo privilegira male podjetnike. Mala podjetja so najbolj prilagodljiva, fleksibilna in dinamična. Interes je v malih podjetjih, vendar so najbolj ranljiva in rizična.

Kot podjetnik se ne šteje oseba, ki za drugo podjetje opravlja določene posle, kot prokurist, pooblaščenec ali v kakšni drugi funkciji. Podjetnik *ne potrebuje posebnega kapitala za začetek* opravljanja gospodarske dejavnosti.

Način ustanovitve;

Začetek upravljanja prijavi na davčnem uradu, kjer se vodi vpisnik malih podjetnikov, če izpolnjuje pogoje. Če ima srednje ali veliko podjetje veljajo enaka pravila kot za gospodarske družbe (če gre za podjetnika, ki organizira opravljanje gospodarske dejavnosti z več kot 50 delavci ali nameni za opravljanje gospodarske dejavnosti več kot 100.000,00 SIT oziroma če ustvarja letno prihodke več kot 200.000,00 SIT, mora registrirati svojo dejavnost v sodnem registru enako kot družbe. Po zakonu se podjetnik, ki zaposluje delavce preko omenjenega števila, ali njegovo, podjetniško dejavnost namenjeno premoženje, oziroma letni prihodki

presejajo omenjene vrednosti, se obravnava enako kot srednja ali velika družba). V tem primeru se vpiše v SR. Priglasitev mora biti pisna in vsebovati podatke;

- označitev obrata
- sedež
- imenu podjetnika
- njegovo prebivališče

Razen omenjenih podatkov pa mora podjetnik v priglasitvi tudi izjaviti, da izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, če je priglašena dejavnost, za katero zakon zahteva izpolnjevanje posebnih pogojev.

Področje vodenja evidenc;

s.p., ki ima malo podjetje (manj kot 50 zaposlenih) vodi enostavno knjigovodstvo, srednji in veliki podjetniki pa dvo – stavno knjigovodstvo.

Za s.p. velja vse o dejavnosti, firmi in sedežu, poslovni skrivnosti in konkurenčni prepovedi

Prenehanje s.p.:

- prenehanje poslovanja mora podjetnik priglasiti organu pristojnemu za javne prihodke
- podjetnik mora vsaj tri mesece pred priglasitvijo prenehanja poslovanja, na primeren način objaviti, da bo prenehal poslovati ter ob tem navesti tudi dan prenehanja in obvestiti upnike
- enaka dolžnost smiselno velja tudi za podjetnika, ki namerava podjetje prodati ali ga vložiti v družbo
- v primeru smrti velja, da lahko dedič pokojnega nastopi v podjetju in nadaljuje zapustnikovo podjetje, brez prenehanja

Odgovornost podjetnika za obveznosti;

Podjetnik odgovarja za obveznosti iz poslovanja obrata z vsem svojim premoženjem. Gre za osebno samostojno neposredno odgovornost podjetnika, ki nima značaja solidarne odgovornosti, ker obrat nima statusa pravne osebe.

Podjetnik *odgovarja neposredno upnikom* za obveznosti iz obrata v primeru če je poslovno ali kako drugače ločili svoje zasebno premoženje od premoženja, organiziranega v podjetniškem obratu.

GOSPODARSKE DRUŽBE delimo:

- osebne – d.n.o. / k.d. / dvojna družba / tiha družba
- kapitalske – d.d. / k.d.d. / d.o.o.

DRUŽBA Z NEOMEJENO ODGOVORNOSTJO – osebna družba

Temeljne značilnosti:

- da je to družba
- vzajemno pogodbeno združevanje dveh ali več oseb
- ki odgovarjajo za obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem

Osebna odgovornost družbenikov za obveznosti družbe je poglavitna in osnovna pravna značilnost te družbe.

Je nastala v smislu dveh družbenikov. Zаметke te družbe vidimo že v razvoju trgovine v 12. stol. . Že iz teh časov obstajajo predpisi. Nato leta 1673 v Franciji za časa kralja Lou 14 – stega . (zakonik). Prvi zakoni nastanejo leta 1807 v Franciji, ki je bila prva od držav, ki je sprejela trgovski zakonik.

D.n.o. je družba 2 ali več družbenikov, ki za obveznosti družbe odgovarjajo z vsem svoji premoženjem.

Za ustanovitev družbe ni potrebno zagotoviti nobenih sredstev. Družba je po svoji naravi kooperativna asociacija, v kateri si vsi družbeniki prizadevajo za uresničitev skupnega cilja.

Nastanek d.n.o.

Potrebno je skleniti posebno ustanovitveno pogodbo (kjer vpišemo statusne značilnosti družbe – firmo, sedež, dejavnost, kdo so družbeniki, ustanovitveni kapital), ki jo podpišejo vsi družbeniki. Zakon ne določa posebnega ustanovitvenega kapitala (ne določa spodnje meje). Družbeniki lahko ustanovitveni kapital vložijo v denarju ali s stvarnimi vložki (stavbe, stroji), ki se morajo ustrezno ovrednotiti. Če v pogodbi ni določeno, kakšen je delež družbenikov uporabimo ZGD, ki določa da so deleži družbenikov enaki. V družbo lahko družbeniki vlagajo tudi pravice, delo, znanje, izkušnje (inovacije, patente). Zakon priznava načelo pogodbene svobode. Zakon daje družbenikom možnost, da medsebojna razmerja uredijo samostojno. V pogodbi ni mogoče napisati, da določeni družbenik ne odgovarja za obveznosti družbe. Ko smo zapisali ustanovitveno pogodbo, vložili kapitalske vložke in odprli svoj ŽR je potreben vpis v SR. Z vpisom v SR smo družbo formalnoppravno ustanovili.

D.n.o. je primerna za družinska podjetja, kjer gre za skupino ljudi, ki imajo med seboj veliko mero zaupanja.

Družbena pogodba je akt o ustanovitvi družbe in zaradi tega mora vsebovati konstitutivne sestavine družbe, kot so;

- firma in sedež družbe,
- dejavnost družbe,
- imena in prebivališče, oziroma firmo in sedež družbenikov,
- višino in vrsto vložkov, če so dogovorjeni, ter
- druga vprašanja v zvezi z notranjimi pravnimi razmerji med družbeniki

Obveznosti družbenikov;

- dolžnosti o plačilu deležev – družbeniki vplačajo svoj delež, tako kot je določeno v pogodbi
- dolžnost poročanja – družbenik je glede poslovanja družbe zavezan, da o sklenjenih poslih, ki jih je opravil za družbo poroča družbi in o vsakem poslu pripravi obračun posla
- dolžnost takojšnjega vplačila prihodkov družbe v blagajno družbe – vsa plačila, ki jih dobi za družbo vplača v blagajno družbe, če zamuja vplača tudi zamudne obresti

- dolžnost, da posle družbe vodijo skrbno – v družbenih zadevah mora ravnati tako, kot v lastnih zadevah

Pravice družbenikov:

- pravica do nadzora nad poslovanjem – da pregleda poslovne knjige;
- do poslovanja – lahko organizira delovni proces
- do zastopanja
- ima pravico do dobička – pravilo je, da se dobiček izračuna ob zaključku poslovnega leta (dobiček pomeni ostanek denarja, po tem ko smo pokrili vse obveznosti)
  - prvi del – vsi družbeniki imajo pravico, da se jim izračuna dobiček v razmerju 5% glede na nominalno vrednost njihovega kapitala
  - drugi del – če pri delitvi dobička ostane še kaj ostane, se to razdeli med vse družbenike enako.

Zakon ne predvideva, da bi se ta dobiček izplačal, ampak se pripíše ustanovitvenemu deležu družbenika in s tem vpliva na delitev dobička naslednje leto. Zakon pravi, da ima vsak družbenik pravico, da si iz blagajne družbe izplača do 5% svojega deleža dobička. Teh 5% si lahko izplačajo ob pravem času, lahko pa teh 5% dvignejo tudi takrat, ko ni bilo dobička, vendar pa ne sme posegati v osnovni delež. Če prihaja v družbi do izgub ni dobička. Izgube pa se ravna tako pripisujejo k deležu. Se pravi zaradi izgub se manjšajo tudi deleži.

Zastopanje družbe

Zastopniki družbe so po samem zakonu družbeniki, če z družbeno pogodbo ni izvzet iz zastopanja. Pravica zastopati družbo pripada vsakemu družbeniku po zakonu in je sestavni del članskih pravic družbenika.

Pravica zastopanja je družbeniku lahko *omejena ali pa odvzeta*. Tako je lahko družbeni pogodbi določeno, da so do zastopanja družbe upravičeni le nekateri družbeniki ali pa da lahko družbenik uresničuje svojo pravico zastopanja družbe skupno s prokuristom ali drugim družbenikom. V družbeni pogodbi se lahko določi, da družbenik lahko zastopa družbo samo v določenih pravnih razmerjih oziroma da sklepa pogodbo do določene višine njene vrednosti. Pravica do zastopanja pa je lahko družbeniku odvzeta na podlagi sodne odločbe, če obstaja utemeljen razlog. Takšen razlog je zlasti, če družbenik huje krši svoje obveznosti ali pa se izkaže, da je nesposoben za pravilno zastopanje.

Registracija družbe

Družba mora biti vpisana v SR, to je pogoj za ustanovitev družbe in za pridobitev statusa pravne osebnosti. Vpis je konstruktivnega značaja.

Odnosi med družbeniki – zakoniti zastopniki so družbeniki. Vsi lahko zastopajo, razne, če ni v družb. pogodbi določeno drugače. Lahko je tudi določeno, da je zastopanje skupaj s prokuristom. Če s posameznim zastopnikom nismo zadovoljni lahko tega odstavimo, kar pa je treba dokazati na sodišču (da je nesposoben ali da je huje kršil pravila iz pogodbe). Poleg zakonitih zastopnikov lahko družbo zastopajo tudi drugi zastopniki.

Načela:

- **enakega obravnavanja družbenikov** – zakon predpostavlja *načelo enakega obravnavanja družbenikov*, vendar pa v okviru pogodbene svobode lahko družbeniki razmerja med seboj uredijo drugače. Zakon izhaja iz temeljne ideje, da bi naj družbeniki v vseh razmerjih bili enaki; družbeniki morajo vplačati enake vložke, če ni drugače dogovorjeno, posle družbe so upravičeni in dolžni voditi vsi družbeniki, če vodi posle več

družbenikov, so vsi med seboj enaki in vsak družbenik je upravičen sam poslovati, za imenovanje prokurista je potrebna privolitev vseh družbenikov, vsak družbenik se lahko pouči o družbenih zadevah in ima pravico vpogleda družbene knjige, družbeniki sprejemajo odločitve soglasno, vsakemu družbeniku od dobička pripada delež v višini 5% od njegovega kapitalskega deleža in za zastopanje družbe je upravičen vsak družbenik.

- **Skrbnega ravnanja** – to načelo, določeno v zakonu, nalaga vsakemu družbeniku dolžnost izpolnjevati prevzete obveznosti s skrbnostjo kot v lastnih zadevah. Ravnanje s skrbnostjo kot v lastnih zadevah je najvišja stopnja skrbnosti, ki jo družbeniki morajo zagotoviti pri opravljanju vseh prevzetih obveznosti v skladu z družbeno pogodbo v zvezi z vplačilom vložka, vodenjem poslov, zastopanjem in opravljanjem drugih nalog v zvezi s poslovanjem družbe.

Kršitev omenjenega načela skrbnega ravnanja ima za posledico *odškodninsko odgovornost*. Družbenik odgovarja za škodo, ki jo povzroči družbi s svojim delovanjem, pri čemer morajo biti izpolnjene vse predpostavke odškodninskega prava za nastanek odškodninske obveznosti: družbenik mora delovati protipravno, družbi mora nastajati škoda, med nastalo škodo in škodnim protipravnim dejanjem mora obstajati določena zveza in na strani družbenika mora obstajati tudi odgovornost. Pri odškodninski odgovornosti pa zakon določa omejitve glede krivde. Družbeniki odgovarjajo za škodo le, če jo povzroči namenoma ali iz hude malomarnosti. Za škodo, ki jo povzroči z majhno malomarnostjo, družbenik ni odgovoren.

- **konkurenčna prepoved** – prepoved se nanaša na konkurenco med družbeniki in družbo. Tako družbeniki d.n.o. ne smejo sodelovati kot družbeniki v drugih d.n.o. pa tudi ne kot delavci ali prokuristi v katerikoli drugi družbi ali pa opravljati kot podjetnik posameznik dejavnosti, ki je ali bi lahko bila v konkurenčnem razmerju z družbo. Ta določba ni prisilnega značaja, saj lahko družbena pogodba določi pogoje, pod katerimi je dopustno družbenikom sodelovati v drugih konkurenčni družbi. Družbena pogodba lahko dodatno določi, da prepoved konkurence velja za družbenika tudi potem, *ko je izstopil iz družbe*. Pogodbena prepoved po prenehanju statusa družbenika ne sme trajati več kot dve leti. Konkurenčno razmerje velja tudi v postopku likvidacije družbe, če so posledice konkurenčnega razmerja škodljive za rezultate likvidacijskega postopka. *Sankcije za kršitev konkurenčne prepovedi so*
  - plačilo škode;
  - prevzem poslov s strani družbe;
  - prenos koristi iz poslov na družbo;
  - odstop pravice do odškodnine družbi;
  - odpoved družbene pogodbe.

Sankcije v obliki nadomestila škode družbi za kršitev konkurenčne prepovedi se lahko uveljavlja samo, če je kršitev storjena namenoma ali iz hude malomarnosti.

Družba pa lahko zahteva od kršitelja tudi, da ji prepusti posle, ki jih je morebiti sklenil v svojem imenu in za svoj račun ali pa v imenu in za račun konkurenčne družbe.

Družbeniki lahko zahtevajo, da družba ne prevzame sklenjen posel, temveč da družba *pridobi le pozitivne koristi iz takšnega posla*.

Najtežja sankcija za kršitev konkurenčne prepovedi je pravica drugih družbenikov, da odpovejo družbeno pogodbo in s tem sprožijo likvidacijo družbe.

- **skupno vodenje poslov** – po naravi je d.n.o. oblika družbe, ki »pripada« vsem družbenikom in zato velja *načelo skupnega vodenja poslov družbe*.

- **Medsebojni nadzor** – zakon določa pravico in dolžnost družbenikov, da opravljajo nadzor nad poslovanjem družbe. Ker vodijo posle družbe vsi družbeniki, se omenjena pravica realizira v medsebojnem nadzoru, ki ga opravlja vsak družbenik osebno. To načelo se uresničuje v *pravici do obveščanja o poslovanju družbe in pravici vpogleda v družbene knjige, listine in dokumentacijo*. Omenjena pravica je zakonska, ki je ni mogoče izključiti z družbeno pogodbo. Pravica do nadzora se lahko uresničuje tudi z medsebojnim dajanjem navodil, vendar mora ta oblika izvajanja nadzorne funkcije biti določena v družbeni pogodbi. Nadzorno funkcijo izvajajo vsi družbeniki, ne glede na to, ali so vključeni v vodenje poslov. *Nadzorna pravica je osebna pravica* in je ni možno prenesti na drugega družbenika ali na tretjo osebo. Dovoljeno pa je, da družbenik pritegne pri uresničevanju omenjene pravice tudi strokovnjake, ki imajo status pomočnika.

- **razdelitev dobička in izgube** – delež dobička, ki pripada posameznemu družbeniku, se pri d.n.o. na podlagi samega zakona pripiše kapitalskemu deležu družbenika. Pri izgubi d.n.o. se za izračunani delež družbenika pri izgubi zmanjša v poslovnih knjigah kapitalski delež družbenika.

Od skupnega dobička, ki se ugotovi na podlagi računovodskih izkazov, se najprej vsakemu družbeniku dodeli 5% od njegovega kapitalsekega deleža. To je možno, če je celotni dobiček večji od 5% v odnosu na bilančno vrednost vseh deležev.

Izstop družbenika;

Če družbenik ni zadovoljen s poslovanjem družbe lahko iz družbe izstopi. Iz družbe lahko izstopi ob zaključku poslovnega leta če je v naprej najavil svoj izstop, kar mora storiti vsaj 6 mesecev pred izstopom. Družbenik, ki meni, da je v družbi kakorkoli prizadet lahko s tožbo zahteva prenehanje družbe (ostali se lahko branijo z nasprotno tožbo in zahtevajo izključitev družbenika). Če gre za izstop ali izključitev družbenika, se predpostavljam, kot da bi družba prenehala in se ugotovi tržna vrednost družbe. Na podlagi tržne vrednosti se določijo vrednosti deležev posameznega družbenika. Družbenik, ki je izstopil ali bil izključen ima pravico, da se mu njegov delež izplača (tržna vrednost). Pri izračunu negativne vrednosti podjetja mora ta družbenik doplačati oz. obstaja odgovornost za te obveznosti. Družbeniki za obveznosti družbe odgovarjajo tudi po prenehanju družbe in sicer še 5 let po izbrisu družbe iz registra.

Prenehanje družbenika zaradi smrti ali stečaja oz. likvidacije – članstvo družbenika v d.n.o. preneha s smrtjo, če gre za fizično osebo, ali pa s prenehanjem pravne osebe po postopku stečaja oz. likvidacije. Prenahanje članstva družbenika pomeni razlog za prenehanje družbe in za začetek postopka likvidacije, če družbena pogodba ne določa drugače. Klavzula o nadaljevanju družbe mora biti vnesena soglasno z družbeno pogodbo. Družbeniki lahko le *soglasno odločijo o nadaljevanju družbe* tudi ob smrti družbenika oziroma njegovem prenehanju, če gre za pravno osebo. Zakon ne ureja, kako družba posluje, če ni predvideno njeno prenehanje ob smrti ali prenehanju družbenika. Običajno klavzula o nadaljevanju družbe vsebuje tudi način poslovanja družbe, zlasti pa upravljanje družbe po smrti ali prenehanju članstva družbenika.

Če v družbeni pogodbi ni določb o nadaljevanju družbe, pa zakon določa dolžnost dediču umrlega družbenika, da nemudoma obvesti o smrti vse druge družbenike in mora on nadaljevati s posli, dokler drugi družbeniki skupaj z njim ne poskrbijo za nadaljnje vodenje poslov do uvedbe likvidacijskega postopka. Dolžnost nadaljnega opravljanja poslov ne velja samo za dediča umrlega družbenika oziroma pravnega naslednika družbenika, katerega

članstvo je prenehalo, temveč tudi za vse druge družbenike. S to določbo zakon zagotavlja obstoj družbe in varnost upnikov.

Nadaljevanje družbe z dediči – če v družbeni pogodbi ni določeno, da družba nadaljuje po smrti družbenika, družba preneha v postopku likvidacije s tem, da *pravico do razdelitve premoženja namesto umrlega družbenika imajo dediči*. Zakon predvideva možnost, da družba nadaljuje s poslovanjem s tem, da namesto umrlega družbenika vstopijo v družbo njegovi dediči. Možnost nadaljevanje družbe z dediči mora biti predvidena v družbeni pogodbi. Sklep o dedni klavzuli in o nadaljevanju družbe z dediči lahko sprejmejo družbeniki soglasno tudi po smrti družbenika. Če družbena pogodba vsebuje dedno klavzulo, ni potrebno, da družbeniki sprejemajo kakršenkoli sklep o pristopu novih družbenikov – dedičev v družbo. Dediči s smrtjo družbenika vstopijo v ex lege namesto družbenika v družbo in so nosilci pravic, obveznosti in odgovornosti družbenika. Za obveznosti družbe jamčijo z vsem svojim premoženjem, ne pa samo z vrednostjo dednega deleža.

Če družbena pogodba ne vsebuje nobene *dedne klavzule*, nastopi razlog za prenehanje družbe, vendar pa preostali družbeniki in dediči umrlega družbenika lahko sprejmejo sklep o nadaljevanju družbe s tem, da dediči pristopijo k družbi kot družbeniki.

Nadaljevanje z dediči – komanditisti - če družba nadaljuje s poslovanjem po družbenikovi smrti, v dedni klavzuli pa ni obveznosti vstopa dediča v družbo, daje zakon dediču izbirno pravico, da vstopi v družbo kot družbenik in prevzame pravice in odgovornosti družbenika ali pa da zahteva, da mu družba prizna položaj komandista. *Dediču ni priznana pravica do položaja komandista* po zakonu, temveč le pravica, da zahteva takšen položaj.

Odgovornost d.n.o.: družba odgovarja za vse obveznosti družbe z vsem svojim premoženjem. Za obveznosti družbe odgovarjajo tudi družbeniki. Odgovornost družbenikov v odnosu do družbe in upnikov je subsidiarna (neomejena). Odgovornost med družbeniki pa je solidarna

Prenehanje družbe:

- **s potekom časa**, za katerega je bila ustanovljena (če je družba ustanovljena za določen čas). Praviloma se družbe ustanavljajo za nedoločen čas. Če so družbeniki ustanovili družbo za določen čas, mora obdobje trajanje družbe biti določeno v družbeni pogodbi. Gre za *sklep družbenikov o prenehanju*, ki ga sprejmejo že ob ustanovitvi družbe.
- **s stečajem**, družba preneha zaradi stečaja, če je plačilno nesposobna in prezadolžena. Razloge za uvedbo stečaja ter začetek stečaja določa zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji. Če družba prene
- **če se število družbenikov zmanjša pod dva** (če družbenik v času 1 leta pridobi še enega ali se preoblikuje v s.p. družba ne preneha). Zmanjšanje števila je lahko razlog za prenehanje samo pri dvoesebnih družbah. Gre za zakonski razlog, ki ni dejanski in ki je pogojen, če preostali družbenik *v roku enega leta* ne ukrene vse potrebno, da prilagodi družbo dvoosebni družbi ali pa da nadaljuje dejavnost kot podjetnik,
- **ko o tem soglasno sklenejo družbeniki**, o prenehanju družbe morajo družbeniki odločiti soglasno. Družbena pogodba lahko določi, da se o prenehanju družbe sprejme sklep z *večino glasov*.
- **s smrtjo** oz. prenehanjem družbenika, če družbena pogodba ne določa drugače
V primeru smrti družbenika lahko družba preneha ali pa nadaljuje, pri čemer moramo v razpravljanje vključiti dediče. Dediči morajo o smrti obvestiti vse ostale družbenike in morajo voditi posle, ki jih je sklenil umrli družbenik tako dolgo, dokler jih v vodene ne prevzamejo ostali družbeniki. Dediči lahko vstopijo v družbo namesto prejšnjega družbenika, lahko pa uveljavljajo pravico, da se jim prizna položaj

komandistov. Če jim ostali družbeniki to priznajo se mora d.n.o. spremeniti v k.d. če pa jim tega statusa ne priznajo pa dediči lahko izstopijo iz družbe, kar pomeni prenehanje družbe, če je v druž. pogodbi določeno, da družba preneha z izstopom ali smrtjo enega družbenika.

- **prenehanje z odpovedjo**
- **izredna odpoved na podlagi sodne odločbe** – pri izredni odpovedi je bistveno, da mora tožnik dokazati obstoj utemeljenega razloga za prenehanje. Izredna odpoved nima vedno za posledico prenehanje družbe glede na zakonsko možnost, da se namesto prenehanje družbe zahteva izključitev družbenika, pri katerem obstaja utemeljen razlog za prenehanje.

Imamo dva postopka prenehanja:

- likvidacija
- stečaj

KOMANDITNA DRUŽBA – osebna družba

K.d. je osebna družba, v kateri se pojavlja vsaj en družbenik, ki za obveznosti družbe odgovarja z vsem svojim premoženjem in vsaj en družbenik, ki za obveznosti družbe ne odgovarja.

Tisti ki za obveznosti družbe odgovarja z vsem svojim premoženjem je komplementar (glavni v družbi). Drugi družbenik, ki vlaga kapital in se po njem družba imenuje je tisti, ki za obveznosti ne odgovarja = komanditist

Bistvena značilnost omenjene družbe je različen položaj družbenikov glede odgovornosti za obveznosti družbe, ni pa v ospredju skupni cilj. Z ekonomskega vidika je komplemetnar nosilec podjetništva, komanditist pa vlagatelj s pravico do udeležbe v dobičku družbe.

Ustanovitev k.d.

Potrebno je skleniti posebno ustanovitveno pogodbo, kjer določimo vse statusne značilnosti družbe. Vpišemo firmo, sedež, dejavnost, vsebovati pa mora tudi podatke o komandistih in komplementarjih in kakšne deleže ima posamezni družbenik. Za ustanovitev k.d. ni določen minimalni ustanovljeni kapital, kajti jamstvo predstavlja osebno odgovornost. Z vpisom v SR smo družbo formalno – pravo ustanovili.

Razmerje med družbeniki:

- komplementar je tisti, ki je pomemben v družbi, je tisti, ki vodi družbo, ima poslovodno funkcijo, on tudi zastopa družbo, je zakoniti zastopnik,
- komanditist ni upravičen voditi poslov družbe in ne sme nasprotovati poslovanju komplementarjev.

Komanditist ne more voditi družbo, ne more nastopati kot zakoniti zastopnik, lahko pa se mu podeli prokura. Odgovornost komanditista nastopi le takrat, če še ni vplačal celotnega deleža svojega osnovnega vložka. Upniki ne morejo terjati od komanditista.

Delitev dobička:

- prvi del – vsi družbeniki imajo pravico, da se jim izračuna dobiček v razmerju 5% glede na nominalno vrednost njihovega kapitalskega vložka
- drugi del – če je dobička več se deli sorazmerno z vloženim kapitalom, torej tisti, ki ima večji osnovni delež dobi več dobička.

Komplementar lahko med letom dvigne 5% iz družbene blagajne, Komanditist nima te pravice.

Komanditistov dobiče se lahko pripisuje k njegovemu kapital. Deležu, dokler ne doseže velikosti njegovega osnovnega kapitalskega vložka.

Komplementar lahko pušča svoj ustvarjeni dobiček in s tem njihov osnovni kapitalski vložek povečuje.

Ko imamo izgubo pa se njihov vložek zmanjšuje, torej se zmanjšuje vrednost deleža. Komanditistu pa se dobiček ne sme izplačati, če se zaradi izgub njegov delež zmanjša.

Pravice komanditista

Komanditist ima ob zaključku poslovnega leta pravico, da mu komplementar vroči poslovno poročilo iz katerega je razvidno poslovanje družbe. V zvezi s tem in takrat ima komanditist pravico, da pogleda tudi poslovne listine, poslovne knjige in preveri ali je to poslovno poročilo točno. Če mu komplementar ne vroči letnega poročila, lahko komanditist to zahteva s sodnim potom.

Prenehanje k.d.

- s potekom časa za katerega je bila ustanovljena
- s stečajem
- po izrecni zakonski določbi zaradi komanditistove smrti k.d. ne preneha
- z odpovedjo
- na podlagi sodne odločbe

DVOJNA DRUŽBA

Je poseben tip k.d.. K.d. je dvojna družba takrat, kadar se kot edini komplementar pojavlja družba, ki nima osebno odgovornih družbenikov. Ustanovitelji so lahko fizične in pravne osebe.

Zakon pravi, da nekdo lahko ustanovi kapitalsko družbo in s tem namenom, da se bo kot komplementar pojavil v k.d.. Najprej ustanoviš kapitalsko družbo in šele potem kot družba nastopiš v k.d.. S tem se izogneš osebni odgovornosti. Zakon pa ne dovoljuje, da bi dvojna družba ustanovila novo dvojno družbo.

Zakon zahteva, da mora biti na vseh poslovnih listinah poleg firme dvojne družbe označeno tudi ime poslovodij oz. članov uprave komplementarja dvojne družbe.

Dvojna družba se lahko načeloma pojavi pri d.no., če so vsi družbeniki pri d.n.o. družbe brez osebne odgovornosti družbenikov. Družbe brez osebne odgovornosti družbenikov so kapitalske družbe (izjema je k.d.d.)

Posebnosti dvojne družbe: dvojna družba je najbolj fleksibilna, najmanj rizična, najcenejša in zlasti primerna za družinska podjetja. Ustanovitelji lahko koristijo prednost kapitalske in osebne družbe, zlasti pa:

- lažje zberejo potrebni osnovni kapital
- komplementar trajno živi in ni nevarnost, da k.d. preneha zaradi smrti komplementarja

- ni nevarnosti odpovedi in izločitve družbenika
- vodstvo in upravljanje je pri isti osebi
- ni osebne odgovornosti za obveznosti družbe
- komplementarja je lažje nadomestiti
- manj je nevarnosti, da pri družinskih podjetjih nastanejo problemi v zvezi z dedovanjem, ločitvijo zakonske zveze med družbeniki itd..

TIHA DRUŽBA

T.d. je definirana kot osebna družba, pri kateri tih družbenik vloži kapital oz. svoj premoženjski vložek v podjetje nekoga drugega in pri tem dobi pravico do dobička.

Nastanek t.d.

Ni pravna oseba in se ne vpiše v SR. Vsa razmerja so navedena v pogodbi. T.d. nastane s sklenitvijo pogodbe. Pri tem je tipično, da gre vedno za razmerje med dvema subjektoma, torej med nosilcem t.d. in tihim družbenikom.

Če govorimo o nosilcu t.d. je to lahko samostojni podjetnik ali pa katerakoli družba.

Tihi družbenik je lahko vsak pravni subjekt, ki vlaga kapital v to t.d.. Neka družba ima lahko več tihih družbenikov, vendar gre pri vsaki za posebno t.d. in posebno pogodbo (z vsakim se sklene posebej).

Gre za družbo, kjer tudi tihi družbenik nosi celoten rizik poslovanja. Odgovarja tudi za nastalo izgubo, ki se odpisuje od njegovega deleža. Od tihega družbenika se ne more zahtevati, da vrne že izplačan dobiček prejšnjih let, če je zadnje leto izguba.

Tihi družbenik ima pravico do nadzora nad poslovanjem družbe. Tudi njemu moramo izročiti letno poročilo. Med poslovnim letom lahko vpogleda v listine le prek sodišča.

T.d. kot taka nima svoje firme, se ne vpisuje v SR, ker ni pravna oseba (nima svoje firme in ne nastopa v pravnem prometu)

Tiha družba nastane, podobno kot v drugih pravnih sistemih, na podlagi pogodbe, na temelju katere tihi družbenik s premoženjskim vložkom v podjetje koga drugega (nosilca tihe družbe) pridobi pravico do udeležbe pri njihovem dobičku.

Prenehanje t.d.

- s potekom časa za katerega je bila ustanovljena
- s sporazumom med nosilcem in tihim družbenikom
- z opustitvijo dejavnosti nosilca t.d.
- s smrtjo oz. prenehanjem nosilca t.d., razen če pogodba ne določa drugače
- z odpovedjo tihega družbenika
- na podlagi sodne odločbe

VREDNOSTNI PAPIRJI

Delimo jih na več vrst:

- kratkoročni vrednostni papirji – do enega leta
- dolgoročni vrednostni papirji – daljše obdobje
- javni vrednostni papirji – izdaja jih država
- zasebni vrednostni papirji – izdajajo jih gospodarski subjekti
- dolžniški (obligacijski) – obveznice, menice, čeki
- lastniški vrednostni papirji se delijo;

- članski oz. korporacijski - delnice
- vrednostni papirji s stvarno – pravnimi pravicami (lastninska pravica na stvari – tovorni list)

OBVEZNICA

Z njo se izdajatelj obvezuje, da bo prinositelju tega papirja v določenih rokih izplačal določene zneske. Obveznico nekdo izda, da zbere nek kapital, vendar se zavezuje, da bo to vrnil z določenimi obrestmi, katere so ponavadi večje kot bančne.

Odgovornost obveznice nosi izdajatelj. Nakup obveznice je rizična naložba (razlika med državnimi obveznicami, ki so varne, tveganje pri podjetjih), saj če izdajatelj propade ne pride do plačila. Z obveznicami gre za neke vrste kreditiranje.

ČEK – MENICA

Ček izda tisti, ki ima denar. Menico pa izdat tisti, ki denarja nima. Z izdajo menice se nekdo zavaruje, da bo v določenem roku poplačal neko obveznost.

DELNICA

Izdajatelj delnice se ne obvezuje, da bo kupcu delnice karkoli vrnil in ne obljublja obresti. Delnice prinašajo določeno pravico. Glede obveznosti imamo dva akta:

- vpis delnice – zavarujemo se da bomo dejansko prevzeli delnice in jih tudi vplačali
- akt dejanskega vplačila – delničar mora vpisano delnico vplačati v predpisanih rokih, drugače nastopi obveznost. Družba lahko toži.

S prodajo delnic družba lahko dobi kapital, ki ga ni potrebno vračati. Z nakupom delnic smo trajno vložili kapital v d.d. delničar torej ni lastnik d.d. ampak je lastnik vrednostnega papirja. D.D. sama ne sme odkupovati lastnih delnic

Pravice delničarja so:

Premoženjske pravice

- **pravica do razpolaganja z delnico** – delnico lahko prodamo tistemu, ki jo hoče kupiti. Pomeni prodati, zastaviti, posoditi, se pravi, da lahko z njo razpolagamo. Organiziran mora biti ustrezne trg vrednostnih papirjev. Imamo več trgov (primarni – misija preko bank, sekundarni – borze, terciarni – mimo borze). Če hočemo prodati delnico brokerju naročimo naj kupi in proda, on na borzi izpelje postopek. Delnica se proda na organiziran način vendar je pomembno za koliko, odvisno od povpraševanja. Delnice kupujemo po večini s trajnim namenom.
- **pravica do dividende** – t.j. deleža na dobiček. Vsakemu delničarju pripada ob koncu poslovnega leta dividenda. Če družba ne posluje z dobičkom ni dividende. Uprave skušajo obdržati dobičke in ga vlagati v investicije
- **pravica do prednostnega nakupa novih emisij delnic** – delničar ima prednost pri nakupu novih delnic. Če družba povečuje svoj kapital ga povečuje tako, da izda nove delnice.
- **Pravica delničarja do likvidacijskega deleža** – sredstva, ki ostanejo ob prodaji družbe se v enakem delu, kot število delnic razdelijo med delničarje. Enako velja v primeru stečaja, kjer ni posebnega likvidacijskega postopka.

Likvidacijska masa se deli med delničarje. Likvidacija je normalen postopek prenehanja. Večji delež imaš, več denarja dobiš.

Članske pravice:

- pravice do glasovanja – delničar ima pravico, da posredno upravlja družbo prek skupščine. V skupščini ima pravico glasovanja. Ena delnica prinaša en glas. Pri odločanju je pomembno število delnic, v statutu lahko določimo, da se število glasov omeji
- pravica do obveščenosti – delničar nima pravice do vpogleda v poslovne listine in poslovne knjige. Ima pa pravico, da je obveščen. Obvešča ga uprava d.d., ki mora dati vse potrebne informacije, ki so potrebne za odločanje v skupščini. Velja načelo enakega obravnavanja vseh delničarjev (če se nekemu izda neka informacija izven skupščine, se mora le – ta kasneje posredovati vsem). Uprava d.d. lahko v nekaterih primerih zavrne informacijo, če bi le – ta za družbo pomenila škodo. Spore o tem rešuje sodišče na zahtevo delničarja. Vsaka delnica naj bi prinesla en glas – odvisno od vrste delničarjev.

Delitev oz. vrste delnic:

- imenske – imajo ime. Spremembo lastnika moramo vpisati v knjigo delničarjev
- prinosniške – pravice iz te delnice uveljavljajo tisti, ki jo prinese

Lažje je prodati prinosniške, ker se prodaja z izročitvijo. Pri imenskih se prenos izvrši tako, da se spremeni ime. Prenos imenujmo indosament. Je zapis novega delničarja. Ko imamo imenske delničarje so vsi zapisani v delniški knjigi. Pri prenosu se lastnik ponovno vpiše. Ko smo vpisani se lahko šele takrat začenjajo uveljavljati pravice. Prinosniške pa imajo tudi določene slabosti, ker nikoli ne vemo kdo ima v posesti te delnice. Lahko se pojavi kot delničar tudi konkurenčna družba. Pri imenskih pa ta vpogled je mogoč, saj je pregled med delničarji.

Po vsebini se delijo na:

- materializirane in nematerijalizirane
- navadne delnice – redne delnice, ki dajo klasične pravice, pravice do dividende, pravico do odločanja in
- prednostne delnice – imajo neke prednostne pravice v primerjavi z navadnimi. Prednostno izplačilo dividend. Zakon omejuje izdajo prednostnih delnic. Ne več kot 50% - več jih ne sme biti. Delijo se na;
  - kumulativne (zbirne) – je delnica, ki nam zagotavlja izplačilo neizplačanih dobičkov tudi za leto, ko je družba poslovala z izgubo. Neizplačane dividende se kumulirajo – zbirajo.
  - participativne (udeležbene) – participativna, je ta da bi bili udeleženi tudi na drugem delu dobička s tistimi, ki imajo tudi navadne delnice

Glede na čas izdaje:

Ob ustanovitvi – pri rok delnic ali I. emisija, lahko pa družba izda tudi II., III. emisijo delnic.

Delnice, ki prinašajo enake pravice sodijo v en razred (npr. navadne so en razred). Imeti morajo predpisano obliko in določene sestavne dele.

Delnica je sestavljena iz treh delov;

- plašč – v plašču so zapisani vsi pomembni podatki o d.d. in delnici (delnica, razred, kdo jih je izdal, firma, sedež firme, kakšna je bila vrednost in nominalna vrednost, koliko je vredna, kakšna delnica je nadalje konkretna delnica in rok izplačila dividende in podpis, datum, faksimile...)

- kuponska pola – je neka pola sestavljena iz kupončkov, ki so namenjeni izplačilu dividende. Če jih zmanjka ima lastnik pravico do izdaje nove kuponske pole. Na kupnih se podatki ponovijo (št. delnic, podpis...)
- talon – na podlagi talona pa uveljavljamo pravice do izdaje nove kuponske pole

Delnica kot vrednostni papir se lahko izdaja tudi v nematerializirani obliki. Ne v obliki papirja ampak v računalniških zapiskih. Zapis v elektronski obliki. Izdan je tudi zakon o ne – materializiranih vrednostnih papirjih. Obstajati mora centralni register teh papirjev. Klirinško - depotna hiša se ukvarja s hrambo teh predpisov. Hranjenje in prenašanje v isti hiši. Dobijo se izpiski o transakcijah.

KAPITALSE DRUŽBE - DELNIŠKA DRUŽBA d.d.

d.d. je kapitalska družba, ki ima osnovni kapital razdeljen na delnice. Je družba, ki za obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem, medtem ko delničarji za obveznosti družbe ne odgovarjajo. D.d. je že od vsega začetka priznana kot samostojna pravna oseba in je ločena od svojih lastnikov.

Ustanovitev d.d.

D.d. mora zagotoviti minimalni ustanovitveni kapital, ki je 6.000.000, 00 SIT (zagotovi se z delnicami, v denarju, z vložki). Višino se določi v statutu. Ves osnovni kapital je razdeljen na delnice in če nominalne vrednosti delnic seštejemo moramo dobiti vrednost osnovnega kapitala. Osnovni kapital je pravilom fiksna kategorija, ki se ne spreminja. Povečamo ga, če izdamo nove delnice. Zmanjša se zaradi izgub – zmanjša se vrednost delnic.

Delnice se morajo glasiti najmanj na 1.000 SIT tudi na 2.000 SIT ali mnogokratnik št. 2.000 (4.000, 6.000....).

Delniška družba se ne ustanovi naenkrat in tudi ne s pogodbo.

Delniška družba se lahko ustanovi po dveh postopkih , to je po postopku sočasne (simultane) ustanovitve, ali pa po postopku t.i. postopne (sukcesivne) ustanovitev

Enkratna ustanovitev, to je vpis celtnega kapitala s strani ustanoviteljev, je v praksi predvsem evropske kontinentalne zakonodaje veliko pogostejši način ustanavljanja delniške družbe, kot pa sukcesivna ustanovitev delniške družbe kot vabilo javnosti, da vpisujejo delnic, kljub temu pa je naše novo pravo družb opredelilo obe možnosti ustanovitve delniške družbe, tako po postopku sočasne, kot tudi po postopku sukcesivne ustanovitev, enako, kot je bilo tudi v prejšnji zakonodaji o podjetjih

1) SOČASNA (SIMULTANA) USTANOVITEV

ZGD opredeljuje postopek sočasne oziroma simultane ustanovitve kot nastanek delniške družbe tako, da vsi ustanovitelji sprejemjo in podpišejo statut ter sami prevzamejo vse delnice. Ustanovitelji so lahko bodisi fizične ali pravne osebe.

Ob ustanovitvi morajo ustanovitelji prevzeti vse delnice. Ni mogoče, da bi ustanovitelji prevzeli le del delnic, del delnic pa bi prodali kasneje tretjim osebam. To pomeni, da družba ob ustanovitvi ne more imeti lastnih delnic , t.j. delic, ki bi bile izdane, ne bi pa bile vpisane s strani ustanoviteljev oziroma delničarjev

Prvi nadzorni svet družbe imenujejo ustanovitelji, ko so tedaj tudi edini delničarji družbe.

Pred vpisom v register je potrebno vplačati tudi osnovni kapital, bodisi v denarju bodisi s stvarnimi vložki, pri čemer mora biti v vsakem primeru vplačana vsaj ena četrtnina emisijskega zneska, na katerega se glasijo vpisane delnice.

Poleg podatkov, ki se registrirajo pri vseh družbah, to je firma, dejavnost, sedež, se pri registraciji delniške družbe vpiše tudi:

- višina osnovnega kapitala in morebitnega odobrenega kapitala;
- dan sprejema statuta;
- imena in naslovi članov uprave;
- trajanje družbe, če je ta ustanovljena za določen čas;
- upravičenje članov uprave za zastopanje.

2) POSTOPNA (SUKCESIVNA) USTANOVITEV

Premoženje d.d. – ob nastanku d.d. je osnovni kapital enak premoženju d.d. in se tudi knjiži tako. Premoženje se potem spreminja, če narašča, s tem narašča tudi tržna vrednost delnic.

Ustanovitelj d.d. – ustanovitelji so tisti, ki oblikujejo d.d. Vsaj eden (fizična ali pravna oseba). Istočasno so ustanovitelji ali delničarji. Svoje ideje zapišejo v statut d.d. po statutu se izda sklep o izdaji delnic (kje, koliko, kdo...)

Statut d.d. – zapisati se mora v obliki notarskega zapisa. Je pravna podlaga d.d. določati mora:

- ime in prebivališče oz. firmo in sedež vsakega ustanovitelja
- firmo in sedež družbe
- dejavnost družbe
- znesek osnovnega kapitala, nominalna vrednost delnic, število delnic vsake nominalne vrednosti
- ali se delnice glasijo na prinosnika ali na ime
- število članov uprave in nadzornega sveta, če ga družba ima ali akt v katerem se to število določi
- obliko in način objav pomembnih za družbo oz. delničarje
- čas trajanja družbe / način prenehanja družbe

Ko je statut družbe pripravljen in ko nam je jasno kaj bo opravljala bodoča d.d. bodo ustanovitelji sprejeli sklep o izdaji delnic. Sklep o izdaji delnic pomeni podrobno razčlenitev vseh opravil v zvezi s samo izdajo delnic, njihovo vsebino, njihovimi vpisom in izplačilom. Imeti mora vse sestavine, ki jih določa zakon.

Ločimo dva postopka nastanka d.d.:

- sočasna ali simultana ustanovitev d.d. – bistvo je, da imajo ustanovitelji sami dovolj kapitala, da prevzamejo vse delnice. Sami imajo dovolj kapitala, da vpišejo vse delnice. Delničarji so ustanovitelji sami. Zakon zahteva, da morajo ustanovitelji sami zagotoviti 1/3 kapitala v gotovini, da morajo za vsako delnico, ki se vplačuje z denarjem ob ustanovitvi vplačati vsaj 25% njene vrednosti.

KO so družbeniki vplačali določen delež sredstev potem imenujejo prvi nadzorni svet, le – ta imenuje prvo upravo d.d.. Sledi priprava ustanovitvenega poročila, kjer ustanovitelji morajo pojasniti na kakšen način so bili družbi zagotovljeni varni vložki

Ko je to poročilo pripravljeno se izvrši revizija ustanovitve (ustanovitvena revizija) d.d. katero lahko opravijo kar organi d.d. (nadzorni svet in uprava), razen če člani uprave oz. člani nadzornega sveta niso deležni kakšnih posebnih ugodnosti in privilegijev družbe. V revizijskem postopku se ugotavlja, če so poročila o ustanovitvi točna, da so sredstva zagotovljena in se družba lahko vpiše v SR. Z vpisom v SR tudi formalno – pravno nastane.

- postopna ali sukcesivan ustanovitev d.d. – kadar ustanovitelji nimajo dovolj kapitala, da bi sami prevzeli vse delnice. Zato pripravijo statut, izdajo sklep o izdaji delnic in izdajo poseben prospekt v katerem poskušajo zainteresirane investitorje prepričati o dobri naložbi z zakupom njihovih delnic.

V prospektu moramo zapisati; glavne cilje bodoče d.d., kolikšen je ustanovitveni kapital, kakšne so delnice, kakšni so ustanovitveni vložki, kje in koliko časa se bodo delnice vpisovale, koliko je potrebno vplačati ob samem vpisu. Po izdaji prospekta sledi vpisovanje delnic.

Pomembno je da se vse delnice vpišejo, če se ne vpišejo v roku 3 mesecev, potem pomeni, da d.d. ni nastala. Obstaja možnost, da ustanovitelji sami vpišejo preostanek delnic. Če ne vpišejo vseh delnic, morajo že vplačane zneske vrniti v 15 dneh vrniti vpisnikom. D.d. torej ni nastala.

Če smo vpisali vse delnice sledi ustanovitvena skupščina, ki se mora sklicati najkasneje v dveh mesecih po tem, ko je potekel rok za vpis delnic. Za sklepčnost na ustanovitveni skupščini mora biti zagotovljena večina vseh delnic. Če ne se ponovi v 8 dneh vendar najkasneje v 15 dneh.

Skupščino otvori notar, ki ugotovi sklepčnost. Na tej skupščini ugotovijo ali so bile vpisane vse delnice, ali so družbi zagotovljeni vsi materialni vložki, potrdijo se ustanovitveni stroški in izvolijo organi t.j. nadzorni svet. Ko so sprejeti vsi sklepi, d.d. nastane. Vpisati se mora v SR in tako d.d. tudi pravno nastane.

Pravice in obveznosti posameznih družbenikov,
Obveznosti;

- dolžnost o plačilu deležev – družba lahko toži družbenika, če zamuja z vplačilom deležev
- dolžnost vestnega ravnanja – dolžnost, da posle družbe vodi skrbno
- dolžnost poročanja – družbeniki morajo o vseh poslih, ki jih opravljajo za družbo poročati ostalim družbenikom
- dolžnost takojšnjega vplačila prihodkov – v blagajno družbe. Če zamuja plača tudi zamudne obresti.

Pravice;

- pravice družbenikov voditi posle – vsak družbenik je lahko poslovodja družbe, v pogodbi pa se lahko zapiše, da bo posle vodil samo eden. Drugi družbeniki lahko preprečijo izvršitev nekega posla, če se z njim ne strinjajo.
- Pravica do nadzora nad poslovanjem družbe – vsak družbenik lahko vpogleda v poslovne knjige in s tem vrši nadzor nad posli
- Pravica do dobička
- Pravica do zastopanja

ORGANI d.d. (uprava, nadzorni svet, skupščina)

UPRAVA

Je najpomembnejši organ d.d., ki samostojno in na lastno odgovornost vodi d.d., vodi vso poslovno politiko. Uprava je lahko individualna ali kolektivni organ. Če nimamo nadzornega sveta mora uprava imeti 3 člane. Člani uprave so lahko le fizične osebe, ki so neomejeno poslovno sposobne, vendar pa ne more biti vsaka oseba član uprave.

Osebe, ki so bile kaznovane za določen KD (gospodarski kriminal) in če so bile obsojene na zaporno kazen, ne morejo biti imenovane za člane uprave 5 let po pravnomočnosti sodbe oz.

najmanj 2 leti po prestani kazni. Prav tako v upravi ne morejo biti osebe, ki jim je bila izrečen varnostni ukrep prepovedi opravljanja poklica. Člani uprave se imenujejo za dobo največ 5 let, lahko so ponovno imenovani. Nadzorni svet lahko upravo kadarkoli razreši, če krši obveznosti, če ni sposoben voditi posle, če mu skupščina izreče nezaupnico iz ekonomsko poslovnih razlogov.

Naloge uprave; vodenje družbe / določajo poslovno politiko in skrbijo za njeno izvajanje / zastopajo d.d.

Razmerje med upravo in skupščino;

Uprava ima določene obveznosti do skupščine, saj jo uprava sklicuje, zatem pripravlja gradivo in dnevni red za skupščino, predlaga sklepe skupščine, ter je zadolžena za izvajanje sklepov skupščine.

Razmerje med upravo in nadzornim svetom;

Uprava je podrejena NS in mu mora o svojem delu poročati, prav tako mu poroča o načrtovani poslovni politiki in pomembnejših usmeritvah družbe, NS poroča o dobičku, ki ga družba ustvarja, poroča mu o pomembnejših finančnih poslih, ki lahko vplivajo na donosnost ali likvidnost družbe. Uprava tudi pripravi predlog letnega poročila in ga pošlje NS.

NADZORNI SVET

Ni obvezen organ, razen če gre za velike družbe, če osnovni kapital presega 410 MIO SIT in ima več kot 500 zaposlenih delavcev, več kot 100 imenskih delničarjev, katerih delnice kotirajo na borzi, če smo družbo ustanovili sukcesivno

Če NS nimamo prevzame odgovornosti NS skupščina sama. NS je kolektivni organ, ki šteje najmanj 3 člane, koliko = je stvar statuta.

Član NS ne more biti oseba, ki je v upravi d.d.. NS voli skupščina za dobo 4 – ih let in tudi člani NS so lahko ponovno imenovani. Člani NS so v glavnem strokovnjaki.

Naloge NS so;

- nadzor vodenja poslov d.d.
- ima pravico, da nadzira in pregleduje poslovne knjige, poslovno dokumentacijo, blagajno, rezerve, vrednostne papirje, zaloge blaga, itd.. Če NS ugotovi nepravilnosti lahko razreši upravo d.d.
- NS lahko skliče skupščino
- S člani NS se lahko sklenejo pogodbe (saj imajo pravico do plačila, lahko pa tudi do deleža na dobičku
- NS ne more prevzemati poslovnih funkcij

SKUPŠČINA

Je organ preko katerega delničarji uveljavljajo v svoje pravice. Sestavljajo jo vsi delničarji, odloča o strateških zadevah družbe.

Skupščina sklepa o;

- delitvi dobička na predlog uprave in na podlagi mnenja NS (pol za razvoj, pol za delitev – praksa)
- letnem poročilu na predlog uprave in na podlagi mnenja NS
- imenovanju in odpoklicu članov NS
- spremembah statuta (sprejem in dopolnila)

- ukrepih za povečanje in zmanjšanje kapitala
- prenehanje družbe in statusnih spremembah družbe (spojitev, pripojitev)
- imenovanju revizorja za pregled poslovanja družbe in
- drugih določenih zadevah določenih s statutom

Skupščino sklicujemo praviloma uprava d.d.. Zakon predpisuje tudi roke za sklic skupščine. Najmanj en mesec pred zasedanjem se skliče skupščina Objavljen mora biti dnevni red, pri čemer je treba objaviti sklic, ki je določen v samem statutu. Delničarjem moramo omogočiti svoje predloge, ki ne morejo biti daljši več kot 100 besed in ne smejo posegati v zakonitost.

O delu skupščine se vodi zapisnik, pri katerem sodeluje notar. Tudi statut se sprejeme v obliki notarskega zapisnika. Notarji so pri tem poroki (zakon o notariatu). Izdajajo javno veljavne listine, resničnost in identičnost. Pripravi zapisnik v katerem potrdi sklep skupščine. Dolžnost je da ta zapisnik v 24 urah posreduje registerskemu sodišču, ga evidentira. Za delovanje je pomembno, da se za sklepčnost pričakuje vsaj 15% osnovnega kapitala (15% delnic) od 100%. Če ni dosežena 25% sklepčnost se skupščina ponovno skliče tudi lahko čez eno uro, v II sklicu pa se sklepčnost tudi ne ugotavlja več. Odločitve se sprejemajo z večno glasov delničarjev. S $\frac{3}{4}$ večino pa pri pomembnejših stvareh.

Prenehanje družbe; (postopki prenehanja – stečaj, likvidacija)

- s pretekom časa, za katerega je bila ustanovljena
- s sklepom skupščine, ki mora biti sprejet z najmanj $\frac{3}{4}$ večino zastopanega osnovnega kapitala
- če uprava ne deluje več kot 12 mesecev
- če sodišče ugotovi ničnost vpisa
- s stečajem
- s statusnimi spremembami
- na podlagi sodne odločbe
- če zmanjšamo osnovni kapital družbe pod minimum, ki je določen.

KOMANDITNA DELNIŠKA DRUŽBA – k.d.d.

Je bolj redka oblika družbe. Tudi v svetu so zelo redke, nekateri pravni sistemi pa jo sploh nimajo.

K.d.d. je kapitalska družba v kateri imamo vsaj enega družbenika (komplementar), ki za obveznosti odgovarja z vsem svojim premoženjem in druge (komanditni delničarji), ki za obveznost družbe do upnikov ne odgovarjajo.

Komplementar je po zakonu v položaju uprave, ima tudi status uprave. K.d. ima enake organe kot d.d. (uprava, NS, skupščina), komplementar ima enake pristojnosti kot uprava d.d.. Celoten kapital je razdeljen na delnice. Ustanovitveni kapital k.d.d. ni predpisan.

Komplementarji imajo v skupščini glasovalno pravico, glasovati pa ne smejo kadar skupščina sklepa o; izvolitvi in odpoklicu NS / razrešitvi komplementarjev in članov NS / imenovanju revizorjev / uveljavljanju odškodninskih zahtevkov in odreku odškodninskih zahtevkov.

Nastanek k.d.d.

Družba mora sprejeti statut, izdati mora delnice in se vpisati v SR. Statut k.d.d. mora sprejeti najmanj 5 oseb. V njem se navede osnovni kapital družbe, emisijski znesek delnic. Družbniki, ki sprejemajo statut so ustanovitelji družbe.

Upravljanje z k.d.d.

Podobno kot d.d. ima k.d.d. kot obvezne organe upravo in skupščino ter fakultativni odbor komanditnih delničarjev. Družba ima lahko nadzorni svet oziroma ga mora imeti primerih, za katere zakon določa obvezno oblikovanje nadzornega sveta za druge družbe. Komplementarji imajo po zakonu enake pristojnosti, pravice in odgovornosti ter položaj kot uprava v d.d.. Če so komplementarji fizične osebe, opravljajo komplementarji kot člani uprave funkcijo uprave po enakih načelih, kot to velja za d.d..

Obvezni organ k.d.d. je skupščina, ki jo sestavljajo komanditni delničarji.

Komplementarji nastopajo pri glasovanju na skupščini enotno kot en družbenik, četudi je fizično več oseb. Komplementarji niso člani skupščine, imajo pa le pravico glasovanja v sorazmerju z svojo udeležbo.

O vseh uprašanjih odločajo komanditni delničarji samostojno v sorazmerju s svojo udeležbo v osnovnem kapitalu.

DRUŽBA Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO – d.o.o. (kapitalska družba)

Ustanovitev družbe:

D.o.o. je gospodarska družba, katere osnovni kapital sestavljajo osnovni vložki družbenikov. Vrednost vložkov je lahko različna. Vsak družbenik ima lahko ob ustanovitvi samo en osnovni vložek. Na podlagi teh osnovnih vložkov se nato oblikujejo poslovni deleži vsakega družbenika. Družbeniki za obveznosti družbe ne odgovarjajo. Družba nastane z ustanovitvijo družbene pogodbe, ki se napiše v obliki notarskega zapisa. Ustanovijo jo lahko fizične ali pravne osebe, vendar ne več kot 50 družbenikov.

Družbena pogodba mora vsebovati:

- navedbo imena in prebivališča oz. firmo in sedež vsakega družbenika
- firmo, sedež in dejavnost družbe
- navedbo zneska osnovnega kapitala in vsakega osnovnega vložka posebej, ter navedbo družbenika za vsak osnovni vložek
- čas delovanja družbe, če je ustanovljena za določen čas
- morebitne obveznosti, ki jih imajo družbeniki do družbe poleg vplačila osnovnega vložka in morebitne obveznosti družbe proti družbeniku

Pogodba o ustanovitvi določa, kako ravnati s poslovnim deležem. Ta lahko določi, da se lahko proda le ostalim družbenikom ali pa novim družbenikom s soglasjem drugih družbenikov. Prenosi se izvršijo z notarskim zapisom. Če je v pogodbi zapisano, da je za odtujitev deleža potrebno soglasje se določi rok. Problem se pojavi, če tega soglasja ne dobijo ali če se deleži prodajo starim družbenikom, ki imajo prednostno pravico. V tem primeru zakon predvideva, da lahko družbenik izstopi iz družbe, delež pa se v takem primeru lahko tudi deli. Če družbenik umre, se delež deli na dediče, če pa jih ni, pa se prenese na ostale

družbenike. Glede na velikost deleža družbeniki uveljavljajo pravice, da odločajo v skupščini in imajo pravico do deleža na dobičku.

Osnovni kapital;

- znašati mora vsaj 2.100.000,00 SIT, vsak osnovni vložek pa najmanj 14.000,00 SIT (1 glas)
- najmanj tretjina osnovnega kapitala mora biti zagotovljena v denarju, ostalo pa je stvarni vložek (premičnine, nepremičnine)
- pred prijavo za vpis mora vsak družbenik vplačati vsaj $\frac{1}{4}$ zneska osnovnega vložka, vsota vseh v denarju vplačanih vložkov pa mora znašati najmanj 1.100.000, 00 SIT (ostalo so lahko stvarni vložki)
- stvarni vložki se morajo v celoti izročiti pred prijavo za vpis v SR
- osnovni vložki morajo biti družbi izročeni tako, da lahko poslovodja družbe z njimi prosto razpolaga

Ustanovitelji morajo pripraviti poročilo o stvarnih vložkih, poročilo o stroških ustanovitve in sledi vpis v SR

Izstop ali izključitev družbenika

Družbenik lahko izstopi iz družbe, če mu ne dovolijo prodaje poslovnega deleža oz. ne prevzamejo njegovega deleža. V družbi lahko pride tudi do sporov med družbeniki. Pri tej družbi je možno, da se družbenika tudi izključi, vendar morajo za to dejanje obstajati utemeljeni razlogi, postopek izključitve se izpelje preko sodišča. V obeh primerih (izstop / izključitev) je potrebno družbenikom izplačati njihov delež.

Zakon določa, da je družba v primeru izstopa družbenika, družbeniku dolžna izplačati njegov delež najkasneje v roku 3 let. Če je bil družbenik izključen pa mu je dolžna delež izplačati v 6 – letih. Z izstopom oz. izključitvijo preneha ta poslovni delež (vse pravice in obveznosti s tem deležem)

Družba mora; družbeniku izplačati njegov delež, kar pomeni zmanjšanje osnovnega kapitala. Družbeniki lahko v roku treh mesecev vplačajo dodatne zneske, da se ohrani osnovni kapital. Če tega ne storijo mora uprava izpeljati postopek zmanjšanja osnovnega kapitala, kar se vpiše v sodni register. Če je to zmanjšanje pod 2.1 MIO SIT. pomeni to prenehanje družbe.

Upravljanje družbe – ima enake organe kot d.d.

- **skupščina** – tvorijo jo vsi družbeniki, največ lahko 50. Postopki so bolj poenostavljeni. Sklicuje se samo teden prej. Dnevni red, poslovodja ga objavi ob sklicu. Za skupščino je tudi možno, da se ne sestane. Družbeniki odločajo; sprejmejo pisno, po e – mailu, printerju, če katerikoli od družbenikov zahteva, da se skupščina sestane se mora. Glasovanje v skupščini je vezano na minimalni vidik. Vsakih 14.000,00 SIT je 1 – glas
- **nadzorni svet** – imenuje ga skupščina, ni obvezen, če imamo NS le – ta imenuje poslovodje
- **poslovodja** – d.o.o. nima uprave ampak poslovodje. Družba ima lahko enega ali več poslovodij (direktorjev), ki na lastno odgovornost vodijo posle družbe in jo zastopajo. V družbeni pogodbi je lahko določeno, da se poslovodje imenuje za določen čas, ki ne sme biti krajši od dveh let, lahko je ponovno imenovan. Če je skupščina poslovodjo odpoklicala brez utemeljenega razloga, mu je dolžna izplačati odpravnino v višini najmanj 6 – kratne njegove mesečne plače (če je bil mandat določen za 4 leta ali dalj, nižja odškodnina, če je bil mandat krajši kot 4 leta)

Premoženjske pravice

- a) **pravica do poslovnega deleža;** za pridobitev premoženjskih pravic in vstopnica za pridobitev članskih pravic je plačilo osnovnega vložka v družbi ob ustanovitvi družbe. Družbenik s sorazmerno njegovo vrednostjo v osnovnem kapitalu družbe pridobi poslovni delež. Poslovni delež pomeni članstvo, skupek upravičenj družbenika, predmet lastnine družbenika in podobno.
- b) **Pravica do udeležbe v dobičku;** družbeniki imajo pravico do deleža pri dobičku, kakor je le ta ugotovljen v letni bilanci. Družbena pogodba lahko tudi opredeljuje drugačen način ugotavljanja dobička. Pravica do udeležbe pri dobičku je zakonska in jo ne bi bilo možno izključiti v družbeni pogodbi, razen če bi družbenik namesto pravice do udeležbe pri dobičku dobil kakšno drugo pravico.
- c) **Pravica do drugih ugodnosti;** gre za možnost zadovoljevanja posebnih potreb posameznika ali pa več družbenikov prek poslovanja družbe. Pravica družbenika, da mu družba nudi določene ugodnosti je, praviloma premoženjske narave on pogojena z njeno opredelitvijo v sami družbeni pogodbi.
- d) **Pravica do razdelitve likvidacijske mase;** posebna premoženjska zakonska pravica družbenika je njegova pravica do premoženja, ki je ostalo v družbi po opravljenem likvidacijskem postopku. Družbenik ima pravico po opravljenem likvidacijskem postopku razdeliti premoženje družbe šele potem, ko so poplačani vsi dolgovi družbe in jo je sprejeto poročilo o poteku postopka likvidacije in predlogu o razdelitvi premoženja.

Članske pravice;

a) **izstop družbenika** – iz družbe ni njegova zakonska pravica. Takšno pravico lahko konstruira samo družbena pogodba. Če družbena pogodba ne določa ničesar o izstopu družbenika, pa družbenik lahko kljub temu izstopi iz družbe na podlagi samega zakona, pri čemer mora njegovo pravico do izstopa potrdi sodišče. Družbenik lahko izstopi v takšnem primeru z uveljavljanjem tožbe pri sodišču, če obstajajo za to utemeljeni razlogi.

Izstop iz družbe mora biti v skladu z načelom vestnosti in poštenosti. Izstop ni mogoč zaradi tega, da bi se družbenik izognil izpolnitvi določene obveznosti, ki je bila dogovorjena v družbeni pogodbi

b) **izključitev družbenika** – družbeno razmerje je trajno, vendar pa družbeniki niso dolžni trpeti drugega družbenika, ki onemogoča uresničevanje skupnih ciljev ali pa škoduje družbi. Zaradi tega zakon omogoča, in daje pravico vsakemu družbeniku, da lahko s tožbo zahteva, da se drugi družbenik izključi iz družbe. To pravico ima vsak družbenik ne glede na to, ali sicer družbena pogodba določa možnost izključitve posameznega družbenika s tem, da določi pogoje, postopek in posledica izključitve.

Prenehanje poslovnega deleža zaradi izstopa ali izključitve – izstop ali izključitev družbenika ima za posledico prenehanje poslovnega deleža. Prenehanje poslovnega deleža nastopi, če v družbeni pogodbi ni drugače določeno, ali če skupščina družbe ne določi drugače.

Vračilo tržne vrednosti poslovnega deleža – prenehanje poslovnega deleža je lahko povezano z nadomestilom, vrednostjo poslovnega deleža ali pa tudi ne.

Družbenik, ki je izstopil, in prav tako družbenik, ki je izključen, ima pravico do polne vrednosti svojega deleža s tem, da zakon določa različen rok plačila za družbenika, ki je izstopil, in družbenika, ki je bil izključen iz družbe.

Prenehanje d.o.o (isti kot pri d.d.)

- s pretekom časa, za katerega je bila ustanovljena, če je ustanovljena za določen čas
- če se ugotovi ničnost vpisa
- stečaj
- če se osnovni kapital zniža pod zakonsko določen znesek

DRUŽBA Z ENIMI DRUŽBENIKOM

D.o.o. lahko nastane samo z enim družbenikom, vendar je to izjema. Družbenik mora sprejeti akt o ustanovitvi, kjer mora zapisati vse statusne značilnosti o družbi. Akt mora biti zapisan v notarski obliki. Sklepe, ki jih sprejema mora vpisati v posebno knjigo sklepov, katero potrdi notar. Družbenik mora odločati sam o vseh tistih zadevah, ki so sicer v pristojnosti skupščine. Ta edini ustanovitelj pa mora pred ustanovitvijo zagotoviti ustanovitveni kapital in varščino (vsaj 1/3). Lahko ima NS, vendar je to redko (sam opravlja vse funkcije)

Razlika med s.p. in d.o.o.

- pri s.p. odgovarja samo s.p. z vsem svojim premoženjem, pri d.o.o. pa za obveznosti odgovarja družba
- d.o.o. potrebuje ustanovitveni kapital
- s.p. ima prednosti, ker je majhne (enostavno knjigovodstvo / ustanovitev – ni potreben vpis v SR)

ZDRUŽEVANJE GOSPODARSKIH DRUŽB

POVEZOVANJE DRUŽB

Družbe se povezujejo zaradi preživetja, za zadovoljitev potreb. Govorimo o več vrstah in ciljnih povezav oziroma integracij. Bistvo povezovanja družbe še naprej ostanejo pravno samostojne. Družbe zaradi povezave izgubijo sicer nekaj svoje upravljalne in ekonomske samostojnosti. Gre za horizontalne, vertikalne in integralne integracije.

Horizontalno povezovanje;

Gre za povezave med družbami, ki v osnovi proizvajajo enake vrste proizvodov in opravljajo iste vrste storitev. Kaže se v delitvi dela. Namesto, da bi vsaka imela isto proizvodnjo, se dogovorijo, da bodo delo delile.

Prednosti – specializacija (proizvodnjo usmerijo na ožje področje), povečanje proizvodnje, nižje cene, večji dobiček, manjši proizvodni stroški. Slabosti – zmanjša se konkurenca

Vertikalno povezovanje;

Gre za povezave med družbami z različnimi proizvodi, vendar so med sabo povezane v proizvodno verigo (povezava od surovin do končnega izdelka). Razlog za združevanje je v skupnem planiranju in proizvodnji. Pomembno je zaradi tega da ni več negotovosti, saj so družbe povezane v verigo in skupno planirajo tudi proizvodnjo zaradi trga.

Diagonalno povezovanje (konglomeratne povezave)

Vsa podjetja se med seboj povezujejo. Drug od drugega kupujejo delnice in s tem pride tudi do globalizacije gospodarstva. Gospodarstvo zaradi tega deluje bolj celovito.

Zakon je določil, da družba, ki doseže 25% delež v drugi družbi, mora to drugi družbi sporočiti (notifikacija). Če ne sporoči, gre za sovražen prevzem družbe. Da bi to preprečili je bil sprejet Zakon o prevzemu, ki določa, da če pri 25% deležu ne obvesti, se njihov glas na skupščini ne šteje. Drugič se obvesti, ko družba doseže 50% delež v drugi družbi (drugo notifikacija)

Odnosi med družbami so lahko:

- **družba v večinski lasti in družba z večinskim deležem** – če večina deležev ene družbe ali večina glasovalnih pravic pripada drugi družbi se šteje ta za družbo v večinski lasti, druga družba pa je družba z večinskim deležem
- **odvisna in obvladujoča družba** – odvisna družba je pravno samostojna družba, ki jo neposredno ali posredno obvladuje druga (obvladujoča) družba
- **koncernske družbe**
- **vkjučena družba**

KONCERNI

Gre za povezane družbe, ki imajo skupno vodstvo. Nastanek nek nov ekonomsko – organizacijski subjekt. Pravno ga še ne obravnava kot pravni subjekt. Sistem v smislu ekonomskega ali upravljaljskega sistema. Sam nima pravne veljave in ni pravna tvorba. Pojavni se tudi vprašanje odgovornosti. Vsaka družba v tem primeru odgovarja zase. Koncern ni nek nov pravni organ. Gre za pojem, s katerim opišemo, da gre za nek sistem povezanih družb, se ne vpisuje v SR (vpisane so le posamezne družbe).

Ločimo tri vrste koncernov:

- **dejanski koncern** – ustvari se po klasični metodi, torej z lastninsko udeležbo. Družba A s kapitalskimi vložki v družbe hčere pridobi moč obvladovanja. S tem, ko ena družba doseže prevladujoč lastninski delež, doseže noč nad drugo družbo. Družba mati lahko prisili eno od družb, da sklene posel, ki je lahko celo v njihovo škodo. Uprava manjšinske družbe mora ob škodljivih poslih opomniti obvladujočo družbo, drugače nastopi njihova odškodninska odgovornost. Obvladujoča družba je dolžna vsako prikrajšanje nadomestiti.
- **Pogodbeni koncern** – pogodba je pravna podlaga za ta koncern. Postavlja neko drugo družbo v podrejen položaj. Na podlagi pogodbe se ta družba podredi prostovoljno. V primeru izgube zakon določa kritje s strani glavne družbe
- **Koncern enakopravnosti (z razmreji)** – razmerja enakopravnosti. Med temi družbami so razmerja enakopravna. Oblikujejo skupna vodstvo zaradi skupnega poslovanja. Obstaja interes, imajo skupno vodstvo, družbe so med seboj neodvisne.

HOLDING

Je posebna oblika koncerna, je nov pravni subjekt, ki ima v lasti večino deležev pravno samostojnih podjetij. Holding nima svoje proizvodnje, dejavnost holdinga je ustanavljanje, financiranje in upravljanje družb. Holding živi od dividend, od dobička družb, ki jih upravlja. Holding je družba, ki se vpiše v SR in je lahko kakršnakoli družba, vendar pa glavna družba za ostale ne odgovarja, čeprav jih vodi in upravlja. Če gre eno od podjetij v stečaj se primer zaključí. Če ta družba v stečaju lahko dokaže da gre za zlorabo pa se lahko tudi ugotavlja odgovornost kako je prišlo do tega.

Razlika med koncernom in holdingom;

- v koncernu bo družba mati proizvajala nek končen produkt, holding pa produkta nima

- koncern teži k povezovanju vseh tistih družb, ki so proizvodno med seboj povezana. Cilj holdinga pa je vlaganje v čim bolj produktivna podjetja
- holding živi samo od dobička drugih, koncern pa od prodaje svojih izdelkov

GOSPODARSKO INTERESNO ZDRUŽENJE (GIZ)

Je posebna oblika povezovanja družb. GIZ lahko ustanovita dve ali več fizičnih oz. pravnih oseb. Cilj združenja je olajševati in pospeševati pridobitno dejavnost svojih članov, izboljševati in povečevati rezultate te dejavnosti, ne pa ustvarjanje lastnega dobička. GIZ je vedno v funkciji dejavnosti članic. Ustanovi se s pogodbo v obliki notarskega zapisa subsidiarno.

GIZ se lahko ustanavlja brez osnovnega kapitala

GIZ pridobi lastnost pravne osebe z vpisom v SR. GIZ lahko poleg nalog za svoje člane na običajen način opravlja tudi vse gospodarske posle za svoj račun.

Člani odgovarjajo za obveznosti združenja z vsem svojim premoženjem. Člani odgovarjajo neomejeno in solidarno oz. upnik mora terjati najprej združenje in nato posamezne člane. Ne glede na vložen kapital ima en glas.

GIZ ima dva organa;

- **skupščina** – sprejema odločitve o predčasnem prenehanju ali podaljšanju združenja, v skladu z ustanovitveno pogodbo. Ustanovitvena pogodba lahko določi, da se lahko vse ali nekatere odločitve sprejmejo z določeno večino, praviloma pa sprejema odločitve soglasno. Odločanje je torej člansko in ne kapitalsko. Vsak član je enakopraven, ima 1 glas ne glede na svoj kapital. Ker pa je soglasje težko doseči se lahko v ustanovitveni pogodbi določi, da se o določenih zadevah uporablja navadna večina.
- **Uprava** – v upravi je ena ali več oseb. Pravna oseba je lahko član uprave, če imenuje stalnega predstavnika, ki odgovarja enako, kot če bi bil sam v lastnem imenu član uprave. Način upravljanja se določi z ustanovitveno pogodbo tako kot v d.d.

Nadzornega sveta ni, vendar pa bo skupščina imenovala revizorja, ki bo pregledal finančna sredstva. Če pa je v GIZ – u več kot 100 članov pa je revizija obvezna.

Prenehanje GIZ;

- odločijo člani s sklepom
- smrt ali prepoved opravljanja pridobitne dejavnosti
- prenehanje pravne osebe
- ko doseže cilj, za katerega je bilo ustanovljeno
- ko preteče čas, če je bila časovno določena ustanovitev.

STATUSNE SPREMEMBE GOSPODARSKIH DRUŽB – združitve in preoblikovanje družb

ZDRUŽITEV

Gre za takšno statusno spremembo, kjer se združijo dve ali več gospodarskih družb. Poznamo 2 vrsti združitvev;

Pripojitev

Je statusna sprememba pri kateri se družba A zlije v družbo B. Družba A preneha, vse pravice in obveznosti preidejo na družbo B. Družba A se izbriše iz SR, pri družbi B pa lahko pride do spremembe glede vpisa

Pri tem moramo pripraviti posebno pogodbo o pripojitvi, v kateri točno opredelimo:

- firmo in sedež pri pripojitvi udeleženih družb
- dogovor o prenosu premoženja vsake družbe, v zameno za zagotovitev delnic prevzemne družbe
- navedbo menjalnega razmerja delnic in morebitno višino denarnega plačila
- podatki v zvezi s prenosom delnic prevzemne družbe
- pravice, ki izhajajo iz delnic prevzemne družbe, z navedbo, kdaj začnejo veljati
- navedbo od kdaj vstopa prevzemna družba v pravni promet namesto prevzete družbe
- pravice, ki jih prevzemna družba zagotavlja delničarjem in imetnikom vrednostnih papirjev
- pogoje oz. ugodnost, ki se zagotavljajo članom uprave oz. članom NS

Uprave družbe, ki se združujejo morajo izdelati pisno poročilo. Pogodbo o pripojitvi mora za vsako družbo pregledati eden ali več revizorjev, ki morajo o rezultatu revizije pisno poročati. Poročilo mora vsebovati utemeljitev predloga menjalnega razmerja delnic. Pripojitvena pogodba začne veljati, ko jo potrdijo skupščine družb (2/3 večino glasov), ki se združujejo. Za veljavnost skupščinskega sklepa je potrebna najmanj $\frac{3}{4}$ pri sklepanju zastopanega osnovnega kapitala. Statusna sprememba se vpiše v SR.

Spojitev

Družbi A in B s spojitvijo prenehata, nastane pa nova družba tj. družba C, vse pravice in obveznosti preidejo na novo družbo C, ki se vpiše v SR, A in B pa se izbrišeta iz SR.

Delitev

Zakon posebej ne obravnava delitve. Pravno delitev ni urejena. Gre za prenehanje in nastanek dveh novih. S tem v zvezi se prejmeta nadalje dva nova akta in prevzema se pravice in obveznosti za te družbe.

PREOBLIKOVANJE DRUŽB

Preoblikovanje d.d. v k.d.d.

Za preoblikovanje je potreben sklep skupščine in pristop najmanj enega komplementarja. V sklepu se določi firma družbe in opredelijo spremembe, ki so nujne za izvedbo preoblikovanja. Imenovati morajo osebo, ki bo nastopila kot komplementar in prevzela odgovornosti z vsem svojim premoženjem

Preoblikovanje k.d.d. v d.d.

K.d.d. se lahko preoblikuje v d.d. s sklepom skupščine ob soglasju vseh komplementarjev. S sklepom je treba za vpis v SR prijaviti člane uprave. D.d. obstaja od vpisa preoblikovanja v SR

Preoblikovanje d.d. v d.o.o.

D.d., ki ima manj kot 50 članov se lahko preoblikuje v d.o.o. na podlagi sklepa skupščine. Sklep morajo potrditi vsi delničarji. S sklepom je treba za vpis v SR prijaviti poslovodje. D.o.o. obstaja od vpisa v SR. Delnice postanejo poslovni deleži.

Preoblikovanje d.o.o. v d.d.

O spremembi družbene pogodbe odločajo družbeniki na skupščini s $\frac{3}{4}$ večino glasov vseh družbenikov. V sklepu preoblikovanja se določijo firma in druge spremembe določen s pogodbo. D.d. obstaja od vpisa v SR. Poslovni deleži postanejo delnice

Preoblikovanje k.d.d. v d.o.o.

K.d.d. se lahko s sklepom skupščine in soglasjem vseh komplementarjev preoblikuje v d.o.o. s sklepom je treba za vpis v SR prijaviti poslovodje. D.o.o. obstaja od vpisa v SR. Delnice postanejo poslovni deleži

Preoblikovanje d.o.o. v k.d.d.

Za preoblikovanje d.o.o. v k.d.d. je potreben sklep skupščine družbenikov in pristop vsaj enega komplementarja. Pristop mora biti potrjen z notarsko listino. Ustanovitelje zamenjajo družbeniki, ki so glasovali za preoblikovanje ter komplementarji. K.d.d. obstaja od vpisa preoblikovanja v SR. Poslovni deleži postanejo delnice.

PRENEHANJE DRUŽB

Sam postopek za prenehanje družb lahko poteka na dva načina.

Likvidacija

Tukaj se predpostavlja, da družba preneha in bo ob prodaji premoženja družbe ostalo dovolj sredstev, da se poravnajo obveznosti do upnikov in ostanejo tudi sredstva, ki se bodo delila med družbeniki.

Če so se družbeniki odločili, da ob družba prenehala obstajati, tudi sami sprejmejo sklep o prenehanju družbe in začetku likvidacije – sklep o likvidaciji. Pri osebnih družbah postopek izvedejo družbeniki sami, pri kapitalskih družbah pa uprava oz. NS ali po sodni poti.

Likvidacijski postopek pa začne sodišče po uradni dolžnosti, če je bila s pravnomočno odločbo ugotovljena ničnost vpisa v SR ali če vodstvo družbe (uprava, poslovodja) ne deluje več kot 12 mesecev.

Sledi izpis iz SR.

Stečaj

Ko družba nima več možnosti poslovanja, ker ima prevelike dolgove oz je plačilno nesposobna. Po stečaju ni dovolj sredstev, da bi poravnali obveznosti do upnikov in tudi delničarji izgubijo kapitalske vložke.

Podjetja se stečaja lahko rešijo na dva načina:

- **sanacija podjetja** – kjer je potrebno povzeti določene organizacijske, finančne in druge ukrepe, da bi rešili podjetje. Če so lastniki oz. vodstvo podjetja sposobni to izpeljati potem ozdravijo podjetje. Zakon ne ureja postopka sanacije. Zakon ureja sanacijo samo pri bankah.
- **Prisilna poravnava** – do prisilne poravnave lahko pride v začetni fazi samega stečajnega postopka. Podjetju, ki je v težavah ni potrebno čakati, da nekdo sproži stečajni postopek,

ampak lahko svojim upnikom sami predlagajo prisilno poravnavo. Pri tem gre za ponudbo prezadolženega podjetja upnikom, katerim po zakonu lahko ponudijo;

- Plačilo 50% terjatev v času enega leta
- Plačilo 60% terjatev v dveh letih
- Plačilo vseh terjatev v treh letih

Prisilna poravnava je postopek, ki teče pred sodiščem. Sodišče razpiše glavni narok pred katerega pokliče upnike. Za prisilno poravnavo mora glasovati večina vseh upnikov, katerih terjatve presegajo polovico terjatev. Če prisilna poravnava ne uspe se začne ali nadaljuje stečajni postopek.

Stečajni postopek vodi sodišče, organi v stečajnem postopku so:

- **stečajni senat**, ki ga vodi predsednik senata
- **stečajni upravitelj**, ki vodi podjetje v stečaju
- **upniški odbor**, ki pa ni nujen organ

Stečajni postopek se začne na pisno zahtevo. Predlog za uvedbo SP lahko poda tudi dolžnik, najpogosteje pa ga podajo upniki.

Stečajni senat ugotovi, če so izpolnjeni vsi pogoji za začetek SP in če se sprejme sklep o začetku SP. Ta sklep se nabije na oglasno desko na sodišču in objavi v Ur. listu.

Z dnem uvedba SP se začne oblikovati stečajna masa, v katero gre vse premoženje, ki ga ima družba, če pa gre za osebno družbo pa gre do premoženja odgovornih družbenikov.

Vsi upniki morajo z dnem začetka postopka prijaviti svojo terjatev (v roku 2 mesecev, ko je bil sklep o začetku SP objavljen v Ur. listu)

Zadnje dejanje je plačilo upnikom. Vendar se najprej pokrijejo stroški SP, iz sredstev izločimo zavarovana plačila in šele nato pride do plačila upnikom. Delavci pa imajo prednost pred upniki, da se jim izplačajo minimalne plače.

Stečajni postopek se ne izvede, če ni dovolj sredstev niti za stroške postopka (za stroške sodišča).

Vendar je sredstev v stečajni masi premalo, kar pomeni, da bodo vsi upniki dobili manj kot so zahtevali (le nekaj %), lastnikom pa ne ostane nič.

Ko se razdelitvena masa razdeli med upnike, sledi še prenehanje družbe v SR.

Z uvedbo stečaja:

- preneha delovno razmerje zaposlenim, stečajni upravitelj lahko s posameznimi delavci sklene določeno pogodbo, da se dokončajo začeti posli
- stečajni upravitelj poskrbi, da se unovči premoženje v celoti ali delno
- stečajni upravitelj izterja terjatve, ki jih ima podjetje v stečaju do drugih
- prenehajo teči zastaralni roki
- zapadejo vse terjatve
- družba ne sme več privilegirati upnikov in jim karkoli izplačevati.

GOSPODARSKI PODSISTEMI – PODSISTEM FINANČNE ORGANIZACIJE

BANKE IN DRUGE FINANČNE ORGANIZACIJE

So organizacije, ki vršijo dejavnosti finančnega sistema. Na samem vrhu je neka organizacija. To je banka Slovenije – BS.

BANKA SLOVENIJE – BS

Gre za posebno državno organizacijo. BS je centralna banka, je samostojna fin. organizacija in je neodvisna od politike. Njeno delovanje je opredeljeno v ustavi. Ima svoje prihodke in odhodke. Za obveznosti BS jamči tudi država. BS mora o svojem delu poročati tudi DZ. Če nastane primanjkljaj v poslovanju BS, se krije iz proračuna, v primeru večjih prihodkov se le ti najprej usmerijo v rezervo nato pa , če so seveda rezerve tudi že zapolnjene v proračun države. Prihodki BS so obresti, za posojen denar komercialnim bankam.

Organi banke oziroma upravljanje banke:

- **svet banke** – sestavljajo 11 članov. Zakon o BS določa, da mora biti 6 članov zunanjih oz. strokovnjakov (prof..., gospodarstveniki...) in 5 članov, ki so člani že po svojem položaju to je; guverner, namestnik ter trije vice – guvernerji. Vse odločitve svet sprejema z 2/3 večino. Nobena od skupin pa ne more sama sprejeti odločitve. Svet banke določa denarno politiko države in sprejema sklepe in ukrepe za realizacijo te denarne politike. Ta denarna politika mora biti takšna, da zagotavlja čim večjo trdnost domače valute.
- **Guverner banke** – je direktor banke in član sveta banke, katerega tudi sklicuje in pripravlja določeno gradivo. Guverner je poslo – vodeči in skrbi za funkcioniranje BS.

Naloge oz. pristojnosti BS; BS ima dve osnovni nalogi;

- **skrbi za stabilnost domače valute in**
- **skrbi za plačilno sposobnost v državi in do tujine**

Poleg dveh osnovnih nalog CB tudi; uravnava količino denarja v obtoku, (toliko kot je blaga tudi denarja), nadalje skrbi za likvidnost bank in hranilnic (določa devizne rezerve...) vrši kontrolo nad poslovanjem bank in ima pravico do ukrepanja, opravlja določene finančne posle za državo, ima svoj informacijski sistem, ima funkcijo emisije oz. izdajanje denarja, ter daje soglasja k ustanavljanju komercialnih bank (sistem koncesije).

POSLOVNO KOMERCIALNE BANKE IN HRANILNICE

BANKE

Gre za povsem nov zakon, ki je že usklajen z evropsko zakonodajo. Banke so samostojne finančne organizacije, ki se ukvarjajo z bančnimi posli, le – te pa določa zakon o bankah in hranilnicah.

Statusno pravno vprašanje

Banke se organizirajo kot d.d., ki opravljajo bančne in druge finančne storitve. **Bančni posli so;** dajanja vseh vrst kreditov, sprejemanje denarja od pravnih in fizičnih oseb, opravljanje plačilnega prometa, odkup in izdajanje čekov ter izdaja plačilnih kartic, kupovanje terjatev.

Ustanavljanje banke;

Ustanovitveni kapital je večji kot pri navadni d.d. in je najmanj 1 MRD SIT. Ustanovi se po koncesijskem sistemu, BS izda koncesijo. Zakon o bančništvu predpisuje, da mora izdati delnice v nematerializirani obliki, morajo biti in samo imenske (hočemo vedeti kdo so delničarji) in vplačane pred vpisom v SR. Največ 1/3 je lahko prednostnih delnic. Za pridobitev kvalificiranega (10%) deleža moramo pridobiti soglasje BS – CB. Do 10 – 20 – 30% da soglasje oz. dovoljenje za delež CB, nato mora biti nova prošnja.

Organi banke;

So skupščina, NS in uprava. Uprava ima dva člana, ki nastopata skupno. Imata sklenjeno delovno razmerje za nedoločen čas in s polnim delovnim časom. Vsaj eden mora obvladati tudi slovenski jezik, najmanj eden mora imeti v RS središče za uresničevanje svojih življenjskih interesov. Za člane da soglasje BS in morajo imeti strokovno usposobljenost, najmanj 5 let delovnih izkušenj.

Načela bančništva;

- **načelo varnosti** – vlaganje denarja, predvsem hranilnih vlog – mali varčevalci so zaščiteni, kar pomni, da bomo deležni posebne obravnave. Tudi če gre banka v stečaj dobimo denar. Banka ima oblikovane posebne rezervne fonde za primer stečaja in iz teh fondov se izplačajo mali varčevalci. Zakon pravi, da se za malega varčevalca štejejo tisti, ki imajo vloge v bankah od 3.7 MIO SIT. Če ta znesek presežemo delimo usodo drugih upnikov banke. Poleg zaščitnih ukrepov velja vrsta mehanizmov, ki zagotavljajo varnost poslovanja. Banka mora oblikovati poseben jamstveni kapital od katerega je odvisno koliko in kakšne vrste poslov sme sklepati.
- **Načelo likvidnosti** – vsaka banka zase mora biti sposobna poravnati svoje obveznosti
- **Načelo rentabilnosti** – banka je podjetje, posluje zato, da bo ustvarila dobiček za njene delničarje
- **Načelo informiranosti** – dolžnost banke je, da informira svoje komitente o svojem poslovanju
- **Načelo tajnosti** – nanaša se na komitente banke, na občana. Poslovanje z občani mora biti tajno, podatki se lahko posredujejo le na podlagi zahteve sodišča ali davčnih organov
- **Načelo ekskluzivnosti** – z bančnimi posli se smejo ukvarjati samo banke

HRANILNICE

Za ustanovitev hranilnice moramo imeti 168 MIO SIT ustanovitvenega kapitala. Imeti moramo najmanj 10 ustanoviteljev, vloge posameznikov so omejene, posamezni družbenik ne more vložiti več kot 25% osnovnega kapitala. Hranilnica se lahko oblikuje kot d..d., d.n.o., d.o.o., za ustanovitev pa je potrebno soglasje banke.

ZAVAROVALNICE

Namen zavarovalnic je zbirati finančna sredstva in jih pametno gospodarno uporabljati. Kapital morajo nalagati v varne naložbe, zakon (iz leta 1994) pa določa kolikšen % mora zavarovalnica nalagati v državne vrednostne papirje. Obstaja urad za zavarovalni nadzor v sestavi ministrstva za finance, ki nadzira zavarovalnice, daje soglasje, o poslovanju morajo tudi poročati.

Oblike dejavnosti zavarovalnic. Poznamo dve obliki;

- **kot d.d.** – pri d.d. zakon določa ustanovitveni kapital od 35 – 170 milijonov tolarjev. Ustanavlja se sočasno, imajo imenske delnice, imajo dva člana uprave, skupščino in nadzorni svet. Cilj ustanovitve je dobiček. Posamezna fizična pravna oseba, tudi domača ne sme imeti več kot 15% delež.
- **Kot družba za vzajemno zavarovanje** – deluje po klasičnem načinu vzajemnosti, zavarovalnice se same organizirajo v to družbo in v bistvu zavarujejo sami sebe. Cilj ustanovitve je zagotoviti lastno zavarovanje. Za ustanovitev je potrebno soglasje Urada za zavarovalni nadzor.

Zavarovalni pool

Več zavarovalnic se poveže za zavarovanje večjih rizikov (npr. zavarovanje JE Krško)

Pozavarovalniški pool

Pri njih se zavarujejo zavarovalnice same

Slovenski zavarovalni biro – SZB

Je statusno organiziran kot GIZ in veljajo vsa pravila poslovanja kot pri GIZ. Združujejo se zavarovalnice, da bi ta biro za njih opravil določene storitve, ki bi za njih pomenile olajšanje dela ali zmanjšanje stroškov. Gre za izvajanje in reševanje mednarodnih pogodb na področju zavarovanja (zelene karte). Je pravna oseba in se vpiše v SR.

1. D.D.
2. Načelo filmskega prava?
3. Sociološki in pravni status?
4. Varstvo firme?
5. Tuja podjetja in podružnice?
6. Zakoniti zastopnik – Odgovornost gospodarske družbe?
7. Prokurist?
8. Vrste delnic?
9. Pristojnosti nadzornega sredstva?
10. Komplementar – Komandist?
11. Nelojalna konkurenca?
12. Kartelni sporazum?
13. EU?
14. Likvidacijski postopek in stečaj družbe?
15. GIZ?
16. Zavarovalniška D.D?
17. Odgovornost D.N.O.?
18. Poslovna skrivnost in prepoved konkurence?
19. ULTRA VIRES TEORIJA, posledica prekoračitve dejavnosti/nični posli?
20. Razlika med samostojnim podjetnikom in družbo (d.o.o.)?
21. Povezane družbe?
22. KONCERNI?
23. STATUSNE SPREMEMBE?
24. SODNI REGISTER?
25. ARBITRAŽA?

Značilnosti enotnega evropskega trga?

Pristojnosti skupščine D.D.?

Načela – značilnosti sodnega registra?

Varstvo manjšin delničarjev v dejanskem koncernu?
Prednosti, značilnosti zavarovalnice v d.d.?
Neposredni vplivi države na gospodarstvo?
Pristojnosti nadzornega sveta v D.D.?
Firma – pravila, značilnosti, oblika?
Prednosti banke Slovenije D.D.?
Ustanovitev D.D.?
Razlike med navadnimi in prednostnimi delnicami?
Prokurist?Koncesionar?
Pravice delničarjev v podjetju?
Pravice zaposlenih v primeru stečaja ali likvidacije?
Varstvo konkurence in koncentracija konkurence?
Status